

Kölcsönszavak fogalomköri kategorizációja

BÁRÁNY ERZSÉBET

főiskolai docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék
Nyíregyházi Egyetem, Ukrán Nyelv és Kultúra Intézeti Tanszék

GAZDAG VILMOS

főiskolai docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék

Abstract: The conceptual analysis of the borrowings is primarily a linguistic task because it highlights the extralinguistic background of the process of borrowing, provides information on the specific circumstances of transmission and adoption, answers the question of which elements of the vocabulary layer were introduced into the given language, and makes it more evident how the process of linguistic contact between the nations concerned took place. Research on borrowings is almost impossible today without a conceptual classification of the material that has been discovered. Thus, the conceptual grouping of second language elements is not a new phenomenon in linguistics. However, there may be significant differences between the conceptual categorizations, mainly due to differences in the elements cataloged. Considering the historical and current situation, it should come as no surprise that people living here also use a large number of second language elements in their mother tongue communication, which can be seen as regional features of everyday language use. These words are not only an integral part of the Transcarpathian Ukrainian and Hungarian language varieties, but they may also have a prestige connected to them, depending on the extent of their rooting and frequency of use. At the same time, it is important to emphasize that the scientific study and recording of these words and their publication in mother tongue education can contribute to their adequate use in communication processes, while their classification into conceptual groups (semantic groups) makes it possible to monitor which are the language-use contexts where the second-language elements are the most intensive.

Keywords: conceptual categorizations, second language, borrowings, Ukrainian, Hungarian, Transcarpathia

1. Bevezetés

A jövevényszavak fogalomköri vizsgálata elsősorban nyelvészeti feladat, mert megvilágítja a kölcsönzés extralingvális hátterét, adalékokat szolgáltat az átadás-átvétel konkrét körülményeinek tisztázásához, választ ad arra a kérdésre, hogy a szókincs mely rétegének elemei milyen úton-módon kerültek be az adott nyelvbe, és szemléletesebbé teszi, hogyan ment végbe az érintett népek nyelvi érintkezésének folyamata (Dezső 1989: 42). Bakos Ferenc (1989: 67) véleménye szerint a jövevényszó-kutatás a feltárt anyag fogalomköri rendezése nélkül ma már szinte elképzelhetetlen. Így tehát a másodnyelvi elemek fogalomköri csoportosítása nem újszerű dolog a nyelvészetben. Viszont az egyes fogalomköri kategorizációk jelentős eltéréseket is mutathatnak, melyek főleg a katalogizált elemek eltéréséből fakadhatnak.

Kárpátalja területe mindig is soknemzetiségű régió volt, ahol a ruszin, a román és a magyar pásztor békésen terelgette nyájait a hegyi legelőkön, egymástól tanulva az állattenyésztés, a mezőgazdaság és az építészet különböző módszereit (Balogh 1991: 164), ezzel alapozva meg a XII–XIII. sz. folyamán kialakult szoros gazdasági és kulturális kapcsolatokat. A jelenlegi Kárpátalja területén beszélt

magyar nyelvváltozatok az évszázadok során peremnyelvjárási jellegükből fakadóan mindig is az intenzív nyelvi kapcsolatok színteréül szolgáltak (Csernicskó 1995: 129–130, Lizanec 1970: 89), melyekre, ahogyan az egyetemes magyar nyelvre is, komoly hatást gyakoroltak a keleti szláv (leginkább az orosz és ukrán) nyelvek.

2. A hungarizmusok fogalmköri csoportosításának szakirodalmi előzményei

A kárpátaljai rutén (azaz kárpátaljai ukrán) nyelvjárások hungarizmusai fogalmköri csoportosításának úttörője Csopey László volt (1881: 292–293). Az általa gyűjtött hungarizmusanyagot öt fogalmkörbe sorolta: 1. törvénykezés és polgári élet; 2. katonaság; 3. műszerek, gazdasági eszközök, házi edények; 4. iparosok, ipari és kereskedelmi cikkek; 5. állás, foglalkozás, tiszt. Továbbá vannak példák a következő fogalmkörből is: ingóságok, ingatlanok, ételfélék, állatok, ásványok, növények, ruhaneműk és dísz tárgyak elnevezései, szellemi állapot és tulajdonságokat kifejező szók (Csopey 1881: 293). Petro Lizanec véleménye szerint a Csopey által javasolt osztályozás nem teljes és eléggé felületes, továbbá a szerző „mindazokat a lexikális hungarizmusokat gyűjtötte és csoportosította fogalmkör szerint, amelyek az erőszakos magyarosítás következtében hivatalos forrásokból, nem pedig az életvitel, a mindennapi élet közvetlen nyelvi kapcsolatainak eredményeképpen kerültek az ukránok nyelvébe”, amit részben azzal indokol, hogy a kereskedelmi szókincsből Csopey 91 szót adatolt, a gazdasági eszközök és házi edények megnevezései között mindössze 40 szót (Lizanec 1970: 92). Petro Lizanec érveivel ellentétben a törvénykezés, a polgári élet, illetve a katonaság szókincsét csupán 36 hungarizmus képviseli (a hivatali élet fogalmkörébe sorolhatjuk még az állás, foglalkozás, tisztség fogalmkörből a *béres*, *gyilkos*, *hóhér*, *ispán*, *nap számos*, *polgár*, *számadó*, *szobalány* szavakat is, de mennyiségileg ez nem számottevő a körülbelül négyszáz magyar szóhoz képest). A kereskedelmi szókincs bőségét pedig igazolja az a tény, hogy az átadó nyelv civilizációs fejlettségét tekintve magasabb fokon áll az átvevőnél.

Mazuch Ede (1896: 298) három fogalmkörbe sorolja a magyar jövevényszavakat, amelyet tanítványai szókincse alapján gyűjtött össze: 1. ruhaneműk; 2. gazdasági kifejezések; 3. bútorok, házi eszközök. Megjegyzi, hogy igen sok magyar szó került a ruténba a hivatalos érintkezés révén.

Részletes fogalmköri csoportosítást mutatott be munkájában Mokány Sándor (Мокань 1977: 100–124): 25 fogalmkörbe sorolja a máramarosi ukrán nyelvjárás magyar jövevényszavait: 1. rokoni kapcsolat és megszólítások; 2. emberi tulajdonságok; 3. foglalkozási ágak; 4. munkaeszközök; 5. lakóhely; a ház és részei; 6. ruházat és lábbeli; 7. dísz tárgyak és szépségápolás; 8. ételek; 9. állatvilág, állattenyésztés; 10. növényvilág, földművelés; 11. a fa kitermelése, készletezése és tutajozása; 12. borászat; 13. vadászat és halászat; 14. természet; 15. közlekedési eszközök; 16. állami és társadalmi élet; közigazgatás, perrendtartás; 17. katonai szakkifejezések; 18. művelődés, iskola; 19. kereskedelem, számlázás; 20. mértékek; 21. dohányzás; 22. szórakozás és játék; 23. betegség,

gyógykezelés, halál; 24. vallás, hiedelmek és szokások; 25. szitkok; 26. különböző; a kézi szövőszék és a rokka részei.

Petro Lizanec szerint Mokány Sándor nem megfelelően csoportosítja a hungarizmusokat (vö. Лизанець 1976: 90). Egy-egy tematikai csoport, például a 16. (állami és társadalmi élet, közigazgatás és perrendtartás) Petr Lizanec szerint túlságosan tág; néhány tematikai csoport pedig, például a 21. (dohányzás), a 25. (szitkok) nagyon szűk (uo. 90). A rokoni kapcsolatok; lakóhely; a ház és részei; ruházat és lábbeli; dísz tárgyak és szépségápolás; ételek szókinccse Lizanec szerint összevonhatók egy, az életvitel szókinccse fogalomköri csoportba.

Egy kárpátaljai ukrán falu idegen eredetű szókinccsének fogalomköri csoportosítása is tárgyát képezte a jövevényszó-vizsgálatnak. Száldobos (ukr. *Стеблівка*) falu szókinccsének vizsgálata során Vasyľ Oros 11 fogalomkörbe sorolja a magyar jövevényszókat: 1. a gazdaság és háztartás szókinccse; 2. terület, hely, lakóhely, eszközök; 3. ruha, a ruha részei és a díszítés szókinccse; 4. étel, étkezési helyek, ital; 5. növény- és állatvilág; 6. foglalkozás; 7. állami és katonai szókinccs; 8. közlekedési eszközök; 9. cselekedetek és folyamatok; 10. tulajdonságok; 11. más szófajok (Opoc 1997: 27–35).

A Petro Lizanec javasolta, 29 fogalomkört felvevő hungarizmus-csoportosítás lényegesen részletesebb az előbbieknél, amelynek a szerző által megfogalmazott fő célja az, hogy kiemelve a magyar jövevényszavak legnagyobb csoportjait (2180 hungarizmus) a kárpátaljai ukrán nyelvjárások szókinccsében és ezzel megszabja azoknak a reáliáknak a fő körét, amelyeket ezek a szavak jelölnek (Lizanec 1970: 94). A szerző mindegyik tematikai csoporthoz megadja az oda tartozó szavak százalékos mennyiségét is.

Egy korábban megjelent egyetemi jegyzetben (vö. Lizanec 1970: 94–112) eltérő fogalomköri csoportosítást tapasztaltunk: itt hiányzik a dohánytermesztés és népi meteorológia fogalomköri csoport, a határozószók és segédszók (viszony- szók, indulatszók) egy csoportba kerültek. Az egyetemi jegyzetben a 6. (mesterségek, szakmák szókinccse) és a 7. (munkaeszközök) csoporttal ellentétben az 1976-ban megjelent monográfiában a termelési szakszavak összesített fogalomkörbe vannak sorolva, továbbá hiányzik a mérték és színek fogalomkör, a határozószók és segédszók külön fogalomkört képeznek.

A főcsoportokat Petro Lizanec további alcsoportokra osztotta, így, például, az életvitel szókinccse fogalomkörben 14 alcsoportot különböztet meg: 1. ház a gazdasági épületekkel és részeivel; 2. a szobák díszítése, bútor és más háztartási cikkek; 3. világítás, kemence, tűzhely, 4. ruha; 5. szövet; 6. a szövet, ruha és az ember díszei; 7. tisztálkodás; 8. lábbeli és részei; 9. házi edény; 10. élelmiszerek és azok elkészítése; 11. kekszfélék, különböző cukrászati termékek és azok elkészítése; 12. italok és elkészítésük; 13. rokonság, sógorság és családi kapcsolatok; 14. hónapok (vö. Lizanec 1970: 92–95).

Rot Sándor (1989: 378–385) 17 fogalomkörbe sorolta az ukrán nyelv, illetve a kárpátaljai nyelvjárások hungarizmusait, amely szűkebb, de lényegében azonos a Lizanec-féle (Лизанець 1976) csoportosítással.

A nyelvjárási szókincs mellett értékes adatokat szolgáltat az nyelvelmékek hungarizmusállományának fogalomkörü csoportosítása is. Dezső László (Дже 1961: 139–152; Dezső 1989: 42–48) a XVI–XVIII. századi kárpátaljai ukrán nyelvelmékek magyar jövevényszavait öt fő fogalomkörbe sorolja 1. feudális-paraszti gazdálkodás; 2. állami szervezet és társadalmi berendezkedés; 3. ipar, foglalkozások, szakmák; 4. életvitel; 5. elvont fogalmak. Megállapítása szerint a kárpátaljai ukrán írásbeliség emlékei az életvitel szókincséből tartalmazzák a legtöbb magyar kölcsönelemet. Az ide tartozó szókincset alcsoportokra osztotta: ruházkodás; a lakóházzal és berendezésével kapcsolatos szókincs; konyhai eszközök, ételek megnevezései; szórakozás; egészségi állapot (Dezső 1989: 47–48). A Dezső László által felsorolt fogalomkörü csoportok korlátozott mennyiségét Petro Lizanec (Лизанець 1976: 91) elsősorban azzal magyarázza, hogy a kárpátaljai nyelvelmékekben a hungarizmusok csak csekély számban találhatók. Dezső László is utal arra, hogy körülbelül ötszáz lexikai hungarizmust gyűjtött össze, azonban a XVI–XVIII. századi kárpátaljai ukrán nyelvelmékek magyar elemeinek száma ennél több (vö. Dezső 1989: 3). A XVII. századi nyelvelmékek hungarizmusait I. I. Feketa (Фекета 1977: 78) vázolta fel téziseiben. A leggyakrabban előforduló, hungarizmusok szemantikai csoportosítását négy pontban mutatja be: 1. közhasználatú szavak; 2. a mindennapi élethez fűződő szavak; 3. termeléssel és a hivatással kapcsolatos szavak; 4. társadalmi-politikai étellel kapcsolatos szavak.

Az irodalomban előforduló hungarizmusok fogalomkörü csoportosítását Petro Lizanec (Лизанець 1965a: 51–55) végezte el Oleksander Duchnovič XIX. századi kárpátaljai író művei alapján. A Duchnovič műveiben adatolt 27 hungarizmust öt fogalomkörbe sorolta: 1. a paraszt életmód szókincse; 2. a feudális-gazdasági rendszer és a parasztgazdálkodás szókincse; 3. a fizikai és morális emberi sajátosságok és a külső tulajdonságok szókincse; 4. a hadkötelezettség szókincse; 5. növény- és állatvilág. Lizanec megjegyzi, hogy Duchnovič csak a népnyelven írott művekben folyamodott a hungarizmusok használatához, a „könyvstílusban” a hungarizmusok használatát tudatosan kerülte (uo. 55). Ugyancsak Petro Lizanec egy másik tanulmányában (Лизанець 1965b: 71–75) Myhajlo Tomčaniј műveiben az általa vizsgált 32 szót öt fogalomkörbe sorolja: 1. a parasztháztartás szókincse; 2. foglalkozások és tisztségek megnevezései; 3. katonai szókincs; 4. az ember külső és szellemi tulajdonságainak szókincse; 5. a pénznem és a földmérés szókincse.

Az ukrán népmesék hungarizmusait Vaszócsik Vera 10 fogalomkörü csoportba sorolta: 1. az adminisztratív élet szókincse; 2. élelmiszer és elkészítésének folyamata; 3. ruházat és részei; 4. háztartási eszközök és más tárgyak; 5. vallás és hiedelem; 6. foglalkozás és cselekvések; 7. minőségjelzők; 8. rokoni viszony; 9. állatvilág; 10. orvoslás. A felsorolt csoportok nagyobb része az életvitel szókincséhez sorolható. Ez arról tanúskodik, hogy a népmesékben többnyire az életvitel szókincse honosodott meg (Васовчик 1982: 122).

A bemutatott fogalomkörök alapján látható, hogy a magyar nyelvi hatás a kárpátaljai ukrán nyelvjárásokra az élet minden területén megmutatkozik, legnagyobb arányban a hétköznapi élet szókincsében. A fogalomkörök bősége ezt bizonyítja. Ám a szerzői csoportosításokban az egységesség nem mutatható ki.

3. Az ukrán szépirodalmi művek hungarizmusainak fogalomköri csoportosítása

Kniezsa István (2000: 137–152) megállapította, hogy a rutén (azaz kárpátaljai ukrán) nyelvre gyakorolt magyar hatás jelentékeny, alig van olyan fogalomkör, amelyben a magyar szavak egész sorát ne találánk meg.

Az irodalomban előforduló hungarizmusok fogalomkörei szűkebbek, mint a nyelvjárásoké. A máramarosi ukrán nyelvjárásokban (vö. Mokány 1977: 100–124) körvonalazott fakitermelés, -készletezés és -tutajozás; borászat; természet; kézi szövőszék és a rokka részei, illetve szitkok fogalomkör példái az irodalomban csak csekély számban vannak jelen vagy egyáltalán nincsenek. Figyelembe véve Kárpátalja egész területe magyar jövevényszavait, megállapítottuk, hogy a hungarizmusok fogalomköri palettája bővül még a dohánytermesztés; a népi meteorológia; a pénzügyek; a népköltészet; a szőlőtermesztés; a kertészet és a halászat csoporttal (vö. Lizanec 1976: 89–108). A Lizanec-féle nyelvjárási fogalomkörök példáinak csupán egy része került be az irodalomba, ahogyan a XVI–XVIII. századbeli nyelvemlékek hungarizmusai sem teszik ki e korszak magyar jövevényszavainak teljes állományát (vö. Dezső 1961: 139–140). A nyelvjárási hungarizmusgyűjtemény anyagából majdhogynem teljesen ismeretlenek a fiatal nemzedék számára a kapcsolattartás módjai, a közlekedés, a híradás; a pénzügy(ek); az igazságszolgáltatás; a társadalmi és politikai élet; az iskola, az oktatás és az irodai tartozékok; a hadügy és a magyarból átvett termelés szakszavai (Lizanec 1976: 108). Az irodalomban is csak csekély számban van jelen e fogalomkörök szóanyaga.

A példák alapján látható, hogy a legtöbb szó (összesen 115) az életvitel szókincséhez tartozik. Ez azt bizonyítja, hogy a magyar és az ukrán nép első-sorban a hétköznapi élet területén volt kapcsolatban egymással. A fogalomköri csoportosítás során figyelembe vettük a poliszémia jelenségét. Az irodalmi művek hungarizmusállományát a következő fogalomkörökbe soroltuk:

I. Az életvitel szókincse

1. ruházat: будюго́ви 'bugyogó' < m. *bugyogó*, N. *bugyugó* 'ua.' (ukr. жіночі труси), бунда 'bunda' < m. *bunda* 'ua.' (ukr. шуба), віра́н 'viganó' < m. *viganó* 'ua.' (ukr. плаття), га́лір, га́лірь 'gallér' < m. *gallér*, N. *galljér* 'ua.' (ukr. комі́р), га́ті 'gatyá' < m. *gatyá* 'ua.' (ukr. штани), же́б 'zseb' < m. *zseb* 'ua.' (ukr. кишеня), ка́бат 'kabát' < m. *kabát* 'ua.' (ukr. пальто), ка́лап 'kalap' < m. *kalap* 'ua.' (ukr. капелюх), кы́пень 'köpeny' < m. *köpeny* 'ua.' (ukr. плащ), надра́ги 'nadrág' < m. *nadrág* 'ua.' (ukr. штани), по́ндьола 'pongyola' < m. *pongyola* 'ua.' (ukr. жіночий халат, капот), ра́ндя 'rongy' < m. *rongy* 'ua.' (ukr. ганчірка,

лахміття), талпа 'talp' < m. *talp* 'ua.' (ukr. *підощва*), ұёш, вўйош 'ujjas' < m. *ujjas*, N. *újjas, újas, ujjos* 'ua.' (ukr. *піджак із сукна, куртка*); **2. kelme:** бәршонь, бәршун 'bársony' < m. *bársony* 'ua.' (ukr. *бархат*); **3. díszítmények:** борґрійда 'bokréta' < m. *bokréta*, N. *bokrétta* 'ua.' (ukr. *букетик*), бойтиця, бойти (Pl. t.) 'bojt' < m. *bojt* 'ua.' (ukr. *шкіряні шнури для прикраси*), машлик 'masni' < m. *masni*, N. *masli* 'ua.' (ukr. *бантик*), пántлика, пántлик 'rántlika' < m. *rántlika* 'ua.' (ukr. *стрічка*), тóртош *fn* 'ondolálás' < m. N. *tartóys* 'ua.' (vö. ukr. *ірод. завивка*), ціфрований 'cifra' < m. *cifra* 'ua.' (ukr. *оздоблений*), чи(і)лінгів 'csilingelő' < m. *csilingelő* 'ua.' (ukr. *дзвіночок*); **4. lábbeli:** боканчі 'bakancs' < m. *bakancs* 'ua.' (ukr. *грубі черевики*), бочкóри 'bocskor' < m. *bocskor* 'ua.' (ukr. *постоли*), ранцóваний 'ráncos (csizma)' < m. *ráncos* 'ua.' (ukr. *складчастий*), чйжма, чйжми, чйжми 'csizma' < m. *csizma*, N. *csizma* 'ua.' (vö. ukr. *чоботи*); **5. élelmiszerek, italok és dohányáru:** багóв 'bagó' < m. *bagó*, N. *bagóу* 'ua.' (ukr. *жувальний тютюн*), бороцквá 'barack' < m. *barack* 'ua.' (ukr. *абрикос*), гомбóвці 'gombóc' < m. *gombóc*, N. *gombóус* 'ua.' (ukr. *кулька з мiста, пампушка*), гўляш-лévеш 'gulyás leves' < m. *gulyás leves* 'ua.' (ukr. *суп-гуляш*), гўрка 'hurka' < m. *hurka* 'ua.' (ukr. *сорт домашньої ковбаси, кров'янка*), догán 'dohány' < m. *dohány*, N. *dohán* 'ua.' (ukr. *табак*), кáвий 'kávé' < m. *kávé*, N. *kávéі* 'ua.' (ukr. *кава*), каралáба 'karalábé; Brassica oleracea' < m. *karalábé* 'ua.' (ukr. *кольрабі*), кочóня 'kocsonya' < m. *kocsonya* 'ua.' (ukr. *холодець*), крўмплі 'burgonya; Solanum tuberosum' < m. *krumpli* 'ua.' (ukr. *картопля*), лévеш 'leves' < m. *leves* 'ua.' (ukr. *суп*), лéквар 'lekvár' < m. *lekvár* 'ua.' (ukr. *повидло, варення*), мáйош 'májas' < m. *májas vagy véres hurka* 'ua.' (ukr. *ліверна ковбаса*), нóронч 'narancs' < m. *narancs* 'ua.' (ukr. *апельсин*), óща 'ostya' < m. *ostya*, N. *oscsa* 'ua.' (ukr. *вафля*), парадйчка 'paradicsom; Solanum lysopersicum L.' < m. *paradicsom* 'ua.' (ukr. *помідор*), пасўля 'paszuly; Phaseolus L.' < m. *paszuly, bab* 'ua.' (ukr. *квасоля*), пéжгів 'pezsgő' < m. *pezsgő*, N. *pezsgőу* 'ua.' (ukr. *шампанське вино*), пáприка, попрйга 'paprika; Capsicum annuum' < m. *paprika*, N. *porpriga* 'ua.' (ukr. *стручковий перець*), рáтота 'rántotta' < m. *rántotta*, N. *rátota* 'ua.' (ukr. *яєчня*), рiшкáша 'rizs' < m. *rizskása*, N. *riskása* 'ua.' (ukr. *рис*), фáнка, фáнок 'fánk' < m. *fánk* 'ua.' (ukr. *пончик, пампушка*), шетемéні, шітемéні 'sütemény' < m. *sütemény* 'ua.' (ukr. *містечко*), шóвдарь, шóвдырь 'sertéscomb' < m. N. *sóуdar* 'ua.' (ukr. *окіст*), шойт 'disznósajt' < m. *disznósajt* 'ua.' (vö. ukr. *ірод. сальтисон*): (ukr. *суп*); **6. edények:** кáнта 'kanta' < m. *kanna*, N. *kanta* 'ua.' (ukr. *бідон*), канчўв 'kancsó' < m. *kancsó*, N. *kancsóу* 'ua.' (ukr. *кухоль*), коршўв 'korsó' < m. *korsó*, N. *korsóу* 'ua.' (ukr. *бутель*), лáбош 'lábas' < m. *lábas*, N. *lábos* 'ua.' (ukr. *низька каструля*), палачінтóвка 'palacsintasütő' < m. *palacsintasütő*, m. N. *palacsintavas* 'ua.' (ukr. *сковорода*), пóгáр, пўгáр 'pohár' < m. *pohár* 'ua.' (ukr. *чарка*), тáнiр, тáнiр 'tányér' < m. *tányér*, N. *tányiér* 'ua.' (ukr. *тарілка*), тéпша, тéпші 'tepsi' < m. *tepsi* 'ua.' (ukr. *сковорода*), фінджа, фінжа 'findzsa' < m. *findzsa* 'ua.' (ukr. *чашка з фарфору*); **7. ház és a házhoz tartozó kellékek, helyiségek:** герендá, герендá 'gerenda' <

m. *gerenda* 'ua.' (ukr. *балка, сволок*), емелéтовий 'emeletes' < m. *emeletes* 'ua.' (ukr. *поверховий*), капúра 'капу' < m. *kapu* 'ua.' (ukr. *ворота*), каштéль, каштíль 'kastély' < m. *kastély* 'ua.' (ukr. *палац*), лúгош 'lugas' < m. *lugas* 'ua.' (ukr. *альтанка*), палáнок 'palánk' < m. *palánk* 'ua.' (ukr. *огорожа з дошок*), салáш 1. 'szállás' < m. *szálláshely* 'ua.' (ukr. *нічліг*), 2. lóistálló' < m. *szállás* 'нічліг' (vö. ukr. *irod. стайня*), турна́ц 'tornác' < m. *tornác* 'ua.' (ukr. *ранок*), тýрня 'torony' < m. *torony* 'ua.' (ukr. *вежа*), шáтор 'sátor' < m. *sátor* 'ua.' (ukr. *намет*); **8. rokoni kapcsolatok és megszólítások:** áпо 'apa' < m. *apa* 'ua.' (ukr. *батько*), бáчі 'bácsi' < m. *bácsi* 'ua.' (ukr. *дядько*), борáт 'barát' < m. *barát* 'ua.' (ukr. *друг, товариш*), 1штен гозто 'Isten hozta' (ukr. *Ласкаво просимо*), кішáссоня 'kisasszony' < m. *kisasszony* 'ua.' (ukr. *панна, дівчина*), нійні 'néni' < m. *néni*, N. *néj*ni 'ua.' (ukr. *жінка*), пóйтáшка 'pajtás' < m. *pajtás* 'ua.' (ukr. *друге, приятель*), рíгов 'kiabáló nő' < m. *rigó*; *Turdus ericetorum philomelos*, N. *rigó*ч 'дрíзд' (ukr. *лайлива жінка*), фáйта 'fajta' < m. *fajta* 'ua.' (ukr. *пíд, вид*), фатí(ý)в 'fiú' < m. N. *fattyú* 'fiú' < m. N. *fattyú* 'молодий хлопець' (ukr. *хлопець*), фíйочкам (megszólítás) 'fiacskám' < m. *fiacskám* 'ua.' (ukr. *синочку*), фíріспор 'vmire alkalmatlan ember' < m. *fűrészpör*, N. *firéjszpör* (ukr. *людина, нездатна до чого-небудь*), цíмбор, цíмбора, цíмбора 'cimborá' < m. *cimborá* 'ua.' (ukr. *друг, товариш*), шáркaнь 'veszekedős asszony' < m. *sárcány*, (ukr. *лайлива жінка*), шóвгор, шóвгор 'sógör' < m. *sógör*, N. *sóçgör* 'ua.' (ukr. *шурин*); **9. használati cikkek:** будíларош 'bugyelláris' < m. *bugyelláris*, N. *bugyilláros* 'ua.' (ukr. *гаманець*), гатíжáк 'hátizsák' < m. *hátizsák* 'ua.' (ukr. *рюкзак*), гóмби(i)ця, гóмбiчка 'gomb' < m. *gomb* 'ua.' (ukr. *гудзик*), дсйжа 'dézsa' < m. *dézsa*, N. *déjzsa* 'ua.' (ukr. *дерев'яний цебер*), дугóвка 'dugó' < m. *dugó*, N. *dugó*ч 'ua.' (ukr. *корок*), жачкý(ó)в 'zacskó' < m. *zacskó*, N. *zsacskó*ч 'ua.' (ukr., *кульок*), лáвор 'lavór' < m. *lavór*, N. *lavor* 'ua.' (ukr. *тазик*), лáда 'láda' < m. *láda* 'ua.' (ukr. *великий дерев'яний ящик*), лампáш 'lámpás' < m. *lámpás* 'ua.' (ukr. *ліхтар*), лaнц 'lánc' < m. *lánc* 'ua.' (ukr. *ланцюг*), лeпeдiв 'lepedő' < m. *lepedő*, N. *lepedő*č 'ua.' (ukr. *простирadlo*), манкýв 'mankó' < m. *mankó*, N. *mankó*ч 'ua.' (ukr. *милиця*), палачíнта 'vasnehezék' < m. *Palacsinta* 'млинци' (vö. ukr. *irod. вага, яку кладуть на капусту для закваски у бочку*), пáрна 'párna' < m. *párna* 'ua.' (ukr. *подушка*), таплóвка 'pénztárca' < m. *tapló*, N. *tapló*ч 'трут' (ukr. *гаманець*), шáргaнь 'sárhányó' < m. *sárhányó* 'ua.' (ukr. *брудозахисне крило*), шпáргa 'spárga' < m. *spárga* 'ua.' (ukr. *мотузок*), шпáргийт, шпор 'spór' < m. *sparhelt*, N. *spóçr* 'ua.' (ukr. *грубка, груба*); **10. hónapok:** новéмбер 'november' < m. *november* 'ua.' (ukr. *листопад*), октóвбер 'október' < m. *október*, N. *októ*чber 'ua.' (ukr. *жовтень*), септéмбер 'szeptember' < m. *szeptember* 'ua.' (ukr. *вересень*), фебруáр 'február' < m. *február* 'ua.' (ukr. *лютий*), януáрський 'januári' < m. *januári* 'ua.' (ukr. *січневий*); **11. földterület:** бíрток 'birtok' < m. *birtok* 'ua.' (ukr. *маєток*), йовсáр 'jószág', m. N. *jóçszág* 'földbirtok' 'ua.' (ukr. *маєток, обiйстя*), керт 'kert' < m. *kert* 'ua.' (ukr. *город*), кішкерт 'kiskert' < m. (*virágos*)*kert*, *kiskert* 'ua.' (ukr. *палисад*), кóчка 'kockára osztott földterület' < m.

koska ‘квадратик’ (ukr. *квадратна земельна ділянка*), *телек* ‘telek’ < m. *telek* ‘ua.’ (ukr. *земельна ділянка під забудування*).

II. Személynevek

1. női nevek: Бóриша ‘Boris’ < m. *Boris*, hivat. *Borbála* (ukr. hivat. *Варвара*), Ёржіка ‘Erzsike’ < m. *Erzsike*, hivat. *Erzsébet* (ukr. hivat. *Елизавета*), Жóфіка ‘Zsófica’ < m. *Zsófica*, hivat. *Zsófia* (ukr. hivat. *Софія*), Жýжі ‘Zsuzsi’ < m. *Zsuzsi*, hivat. *Zsuzsa* (ukr. hivat. *Жужа*), Кóтія ‘Kati’ < m. *Kati*, hivat. *Katalin* (ukr. hivat. *Катерина*), Мáрго ‘Margó’ < m. *Margó*, hivat. *Margit* (ukr. hivat. *Марзім*), Мóнція ‘Manci’ < m. *Manci*, hivat. *Mária* vagy *Margit* (ukr. hivat. *Марія*, *Марзім*), Мóрішка ‘Mariska’ < *Mariska*, hivat. *Mária* ‘ (ukr. hivat. *Марія*); **2. férfi nevek:** Áрпи ‘Árpi’ < m. *Árpi*, hivat. *Árpád* (ukr. hivat. *Арпад*), Бéйла ‘Béla’ < m. *Béla*, N. *Béila* (ukr. hivat. *Адальберт*), Гóби ‘Gabi’ < m. *Gabi*, hivat. *Gábor* ‘ua.’ (ukr. hivat. *Гаврило*), Дýрі ‘Gyuri’ < m. *Gyuri*, hivat. *György* (ukr. hivat. *Юрії*), Дýсїй ‘Gyuszi’ < m. *Gyuszi*, hivat. *Gyula* (ukr. irod. *Юлії*), Ёóвжка ‘Józska’ < m. *Józska*, N. *Jóyska*, hivat. *József* (ukr. hivat. *Йосип*), Ёóнчі ‘Jancsi’ < m. *Jancsi*, hivat. *János* (ukr. hivat. *Іван*), Лóці ‘Laci’ < m. *Laci*, hivat. *László* (ukr. hivat. *Василь*; az ukrán hivatalos közvéleményben a m. *László* személynevet *Василь* névvel helyettesítik hangtani közelség, de nem etimológiai azonosság alapján), Пíшта ‘Pista’ < m. *Pista*, hivat. *István* (ukr. hivat. *Степан*), Тíбій ‘Tibi’ < m. *Tibi*, hivat. *Tibor* (ukr. hivat. *Тібор*), Фéрко ‘Ferkó’ < *Ferkó*, hivat. *Ferenc* kicsinyítő alakja (lat. *Franciscus*) (ukr. hivat. *Федір*; az ukrán hivatalos közvéleményben a m. *Ferenc* személynevet *Федір* névvel helyettesítik hangtani közelség, de nem etimológiai azonosság alapján), Шóні ‘Sanyi’ < m. *Sanyi* hivat. *Sándor* (ukr. hivat. *Олександр*).

III. Emberi testrészek, tulajdonságok

1. emberi testrészek: бáвýси, бaю́са(ы) ‘bajusz’ < m. *bajusz* ‘ua.’ (ukr. *вуси*), ко́пoня ‘koronya’ < m. *fej* ‘ua.’ (ukr. *голова, череп*), ла́ба ‘láb’ < m. *láb* ‘ua.’ (ukr. *нога*), ла́мпáш ‘fej’ < m. *lámpás* ‘lхтар’ (vö. ukr. irod. *голова*), шóвдaрь (anat.) ‘comb’ < m. N. *sómdar* ‘окіст’ (ukr. *стегно*); **2. belső tulajdonságok:** ба́на ‘bánat’ < m. *bánat* ‘ua.’ (ukr. *сум, горе*), ба́торность, ба́торство ‘bátorság’ < m. *bátorság* ‘ua.’ (ukr. *смівливість*), бе́тяр ‘betyár’ < m. *betyár* ‘ifjú levente’ (ukr. *юнак*), би́та́нга ‘bitang’ < m. *bitang* ‘ua.’ (ukr. *нечесний, єхидний чоловік, волоцюга*), би́та́нгіський ‘bitang-’ < m. *bitang* ‘ua.’ (ukr. *розбійницький*), бі́зýвний ‘megbízható’ < m. *megbízható* (ukr. *надійний*), бі́мбов ‘gyenge képességű ember’ < m. *bimbó*, N. *bimbóу* (ukr. *людина з обмеженими здібностями*), ва́ло́вшний, ва́лу́шний ‘rátermett valamire’ < m. *való* (ukr. *здатний*), га́ліба, га́ліба ‘galiba’ < m. *galiba* ‘ua.’ (ukr. *клопіт*), го́вер ‘haver’ < m. *haver* ‘ua.’ (ukr. *дружок*), гу́нцут ‘huncut, ravasz ember’ < m. *huncut* ‘ua.’ (ukr. *хитрун, шахрай*), гу́нцут-ві́лаг ‘huncut ember’ < m. *huncut világ* ‘ua.’ (ukr. *хитрун, шахрай*), гу́нцутство ‘huncutság’ < *huncutság* ‘ua.’ (ukr. *шахрайство*,

хитрість), гурка 'felfujt béka' < m. 'hurka' (vö. ukr. irod. *ображена людина*), жіван 'zsvány' < m. zsvány 'ua.' (ukr. *розбишака, шибеник*), жіванський 'zsvány-' < m. zsvány- 'ua.' (vö. ukr. irod. *злодійський*), згайтований 'kihajtott' < m. kihajtott, meggyötört 'ua.' (ukr. *виснажений*), іпний 'ér' < m. ér, N. *jér* 'ua.' (ukr. *здоровий*), кедв, кедва 'kedv' < m. kedv 'ua.' (ukr. *настрій, бажання*), кедвешний 'kedves' < m. kedves 'ua.' (ukr. *люб'язний*), кенешний, кіняшний 'kényes' < m. kényes, N. *kéjnyes* 'ua.' (ukr. *вибагливий*), кешервешний 'keserves' < m. keserves 'ua.' (ukr. *бідолошний*), кофа 'cserfes nő' < m. kofa 'ua.' (ukr. *балакуча баба*), ларма 'lárma' < m. lárma 'ua.' (ukr. *шум*), лотрош 'rabló' < m. lator 'негідник' (ukr. *розбійник*), лінгарь, лынгарь 'lingár' < m. lingár 'ua.' (ukr. *гультай, негідник*), лынгарьоватый 'lingárkodó' < m. lingárkodó, tétlenkedő 'ua.' (ukr. *ледацюватий*), лішта 'lusta' < m. lusta 'ua.' (ukr. *лінивий*), маргубатий vulg. *mn* 'buta' < m. *marha* (ember) 'ua.' (ukr. *тупа людина*), міриг 'méreg' < m. méreg, N. *méjreg* 'ua.' (ukr. *злість*), мийригашный 'mérge' < m. mérge, ideges 'ua.' (ukr. *нервовий, злий*), перебанований 'bánatos' < m. bánatos 'ua.' (ukr. *жалісливий*), сомар 'buta ember' < m. *szamá*; *Equus asinus* 'осел' (ukr. *нетямуща людина*), сілгамошний 'szélhámos' < m. szélhámos, N. *széjrhámos* 'ua.' (ukr. *шахрай*), сиричливий 'szerencsés' < m. szerencsés 'ua.' (ukr. *везучий, щасливий*), фаратшар 'fáradtság' < m. fáradtság, N. *fáradtság* 'ua.' (ukr. *втома*), фаралований 'fáradt' < m. fáradt 'ua.' (ukr. *втомлений*), фіріспорський 'alkalmatlan' (ukr. *нездатний*), фрасоватий 'frászos' < m. frászos 'ua.' (ukr. *бісний*); **3. külső (fizikai) emberi tulajdonságok**: жірош-жеб 'gazdag ember' < m. *zsíros zseb* (ukr. *багач*), бідишний 'büdös' < m. бүдös 'ua.' (ukr. *смердючий*), біровитий 'az, aki bír' < m. erős 'ua.' (ukr. *випривалий*), гóвгирь 'magas, erős, veszélyes ember' < *hóhér*, N. *hóuhérj* (ukr. *великий, сильний, небезпечний чоловік*), ко́вдош 'koldus' < m. koldus, N. *кóvdus* 'ua.' (ukr. *жебрак*), легінь, лігін 'legény' < m. legény, N. *legjény* 'ua.' (ukr. *хлопець, парубок*), лігіньовий 'legényes' < m. legényes 'ua.' (ukr. *молодий*), легінство 'legénység' < m. legénység 'ua.' (ukr. *парубоцтво*), лігіньовий, легінський 'legényes' < m. legényes 'ua.' (vö. ukr. irod. *молодий*), леленц 'lelenc' < m. lelenc 'ua.' (ukr. *знайда*), лóвгош 'lógó(s), csavargó, tétlenkedő' < m. lógó(s), N. *lógdóys* 'ua.' (ukr. *прогульник*), нюргаш 'nyurga' < m. nyurga 'ua.' (ukr. *довгов'яза людина*), піціцький 'picike' < m. picike 'ua.' (ukr. *малюсінський*), рендешний 'erős' < m. rendes 'порядний' (ukr. *сильний*), сєгінь, сїгінь 'szegény' < m. szegény, N. *szegjény* 'ua.' (ukr. *бідолоха*), сигіняшний 'szegény' < m. szegény (ukr. *бідний*), чампавый 'csámpás' < m. csámpás 'ua.' (ukr. *кривоногий*), чіношний 'sudár' < m. csinos 'миловидний' (vö. ukr. irod. *стрункий*);

IV. Emberi cselekvések

аршовати 'ás' < m. ás (ukr. *копати*), байловати(ся) 'bébelődik, próbálkozik' < m. *bajlódik* (ukr. *пробувати*), бирешіти 'béreskedik' < m. *béreskedik* 'ua.' (ukr.

працювати найманим пастухом), бировати, бирувати 'bír' < m. *bír, képes* 'ua.' (ukr. *могти, витримати*), битанговати 'bitangoskodik' < m. *bitangoskodik* 'ua.' (ukr. *робити нечесні справи*), бичелювати 'becsül' < m. *becsül* 'ua.' (ukr. *цінити, поважати*), бізовати, бізувати 'bízik' < m. *bízik* 'ua.' (ukr. *довіряти, покладатися*), вагашити 'vág' < m. *vág* 'ua.' (ukr. *різати*), всалашитися 'szálláshoz jut' < m. *szálláshoz jut* 'ua.' (ukr. *поселитися*), гайтовати 'hajt' < *hajt, kerget* 'ua.' (ukr. *знати*), геверовати 'hever' < m. *hever* 'ua.' (ukr. *лежати*), енгедовати 'enged' < m. *enged* 'ua.' (ukr. *пускати, дозволяти*), капчати 'karcsol' < m. *karcsol* 'ua.' (ukr. *включити*), кельтовати 'költ' < *költ* 'ua.' (ukr. *тратити, витрачати*), кібзувати 'gondolkodik, elmélkedik' < m. *képzeli* 'уявляти' (ukr. *думати, міркувати*), кімловати 'kémlél' < m. *kémlél, N. kiémlél* 'ua.' (ukr. *придивлятися, спостерігати*), ковдовати 'koldul' < m. *koldul, N. kóvdul* 'ua.' (ukr. *просити милостиню*), корчоїтися < 'korcsolyázik' < m. *korcsolyázik* (vö. ukr. *irod. кататися на ковзанах*), ментовати 'ment' < m. *ment* 'ua.' (ukr. *врятувати*), лармувати 'lármázik' < m. *lármázik* 'ua.' (ukr. *шуміти*), мийриговати < m. *mérgecs, idegesít* 'ua.' (ukr. *нервувати, виводити з себе*), навновати 'megun' < m. *megun* 'ua.' (ukr. *надокучати*), натерхати 'megterhel' < m. *terhel* 'ua.' (ukr. *навантажити*), нінчен 'nincsen' < m. *nincsen* 'ua.' (ukr. *нема*), пробаловати 'próbál' < m. *próbál* 'ua.' (ukr. *пробувати, намагатися*), рунтати 'elmozdít, hozzáér vmihez' < m. *ront, rongál* 'псувати' (ukr. *зрушувати, чіпати*), салашовати 'szállásol' < m. *szállásol* 'ua.' (ukr. *залишатися на нічлізі*), сановати, санувати 'szán' < m. *szán* 'ua.' (ukr. *жалити*), сокачати 'szakácskodik' < m. *szakácskodik* 'ua.' (ukr. *куховарити*), тапшати 'tapsol' < *tapsol* 'ua.' (ukr. *плескати в долоні*), тэцик 'tetszik' < m. *tetszik, N. teccik* 'ua.' (ukr. *подобатися*), фаралловатися < m. *fáradozik* 'ua.' (ukr. *втомлюватися*), фуровати 'fúr' < *fúr* m. 'ua.' (ukr. *сверлити*), хосновати, хоснувати 'használ' < m. *használ* 'ua.' (ukr. *користуватися*), хосновання 'használás' < m. *használás* 'ua.' (ukr. *користування*), чаловати, чалувати 'csal' < m. *csal* 'ua.' (ukr. *обманювати*), шийталувати 'sétál' < m. *sétál* 'ua.' (ukr. *прогулюватися*), шорити 'sorba rendez' < m. *sorba rendez* 'ua.' (ukr. *наводити порядок*).

V. A közigazgatási és politikai élet szóincse

1. köznevek: аняорсчар 'anyaország' < m. *anyaország* 'ua.' (ukr. *країна у відношенні до її відділених територій*), вáрош, вáрыш 'város' < m. *város* 'ua.' (ukr. *місто*), відик 'vidék' < m. *vidék, N. vīdīék* 'ua.' (ukr. *місцевість*), гатáр, готáр, хитáр 'határ' < m. *határ* (ukr. *кордон, межа*), орсчар 'ország' < m. *ország* 'ua.' (ukr. *країна*), яраш 'járás' < m. *járás* 'ua.' (ukr. *район*); **2. helynevek:** Берсчар 'Beregszász' < m. *Beregszász* (ukr. *hivat. Берегове*); Бóвтрадь 'Bótrágy' < m. *N. Bóvtrágy* (ukr. *hivat. Батрадь*), Кáрпатолйó 'Kárpátalja' < m. *Kárpátalja* (ukr. *hivat. 1919-тóл Підкарпаття, 1944-тóл Закарпаття*), Лéмберг 'Lemberg' < m. *Lemberg* (ukr. *hivat. Львів*), Мадярóрсчар 'Magyarország' < m.

Magyarország 'ua.' (ukr. *Угорщина*), Мўнкач 'Munkács' < m. *Munkács* (ukr. *hivat. Мукачеве*), Сівлюш 'Nagyszőlős' < m. *hivat. Nagyszőlős* (ukr. 1946 óta hivatalosan tükörfordítással *Виноградів*), сівлюшський 'szőlősi' < m. *szőlősi* (ukr. *hivat. виноградівський*), Ўнгвар 'Ungvár' < m. *Ungvár* (ukr. *hivat. Ужгород*).

VI. A társadalmi élet szókincse

бéреш 'béres' < m. *béres*, N. *béires* 'ua.' (ukr. *наймит*), ғаздівство 'gazdaság' < m. *gazdaság* 'ua.' (ukr. *господарство*), кóвди (tbsz.) 'koldulni megy' < m. *koldul*, N. *kómul* 'ua.' (ukr. *жебри*), нémеш 'nemes' < m. *nemes* 'ua.' (ukr. *шляхтич*), солгабírуv 'szolgabíró' < m. *szolgabíró*, N. *szólgabíróu* 'ua.' (ukr. *окружний начальник*).

VII. Közlekedés, közlekedési eszközök

арсáғ, арсáк'országút' < m. *országút* 'ua.' (ukr. *шосейна дорога*), біціғлі 'bicikli' < m. *bicikli*, N. *bicigli* 'ua.' (ukr. *велосипед*), бóкóр 'tutaj' < m. *bokor* 'кущ' (ukr. *плім*), гінтý(о)в 'hintó' < m. *hintó*, N. *hintóu* 'ua.' (ukr. *капета*), дарáба 'tutaj' < m. *darab* (ukr. *плім*), дýнгов 'kismotorkerékpár' < m. *dongó*, N. *dungóu* 'ua.' (ukr. *мотоцикл*), кóцка 'kockaköves út' < m. *kocka* 'күб(ик)' (ukr. *дорога, прокладена з кам'яних кубиків*), кочія 'kocsi' < m. *kocsi* 'ua.' (ukr. *віз, теліза*), кóчіш, кóчий 'kocsis' < m. *kocsis* 'ua.' (ukr. *візник*), я́рда 'járda' < m. *járda* 'ua.' (ukr. *тропуар*).

VIII. Mértékegység

дáраб 'darab' < m. *darab* 'ua.' (ukr. *штука*), рокáш 'rakás' < m. *rakás* 'sok' (ukr. *купа*), фалáт 1. 'vminek egy része' < m. *falat* (ukr. *частина*); 2. 'szántóföldterület része' < m. *falat* (ukr. *частина земельної ділянки*).

IX. Kereskedelem, pénzügy

алдомáш 'áldomás' < m. *áldomás* 'ua.' (ukr. *могориц*), вáшар 'vásár' < m. *vásár* 'ua.' (ukr. *ярмарок*), кінчтарський 'kincstári' < m. *kincstári* 'ua.' (ukr. *державний*), пéнги 'pengő' < m. *pengő*, N. *pengőu* 'ua.' (ukr. *грошова одиниця хортистської Угорщини*), пяц 'piac' < m. *piac*, N. *pijas* 'ua.' (ukr. *ринок*), філер 'fillér' < m. *fillér* 'ua.' (ukr. *угорська дрібна монета*), хосéн 'haszon' < m. *haszon* 'ua.' (ukr. *користь*), хосéнный 'hasznos' < m. *hasznos* 'ua.' (ukr. *корисний*), чаваргáш 'vándorkereskedő' < m. *csavargó* 'бродяга' (ukr. *мандрівний торговець*).

X. Iskola, oktatás

ірка 'irka' < m. *irka* 'ua.' (ukr. *шкільний зошит*), нóтес 'notesz' < m. *notesz* 'ua.' (ukr. *записна книжка*), вошкóла 'iskola' < m. *iskola*, N. *oskola* 'ua.' (ukr. *школа*), вошколóваний 'iskolázott' < m. *tanult*, N. *oskolazott* 'ua.' (ukr. *освічена*).

людина), ошколанський 'iskolai' < m. *iskolai*, N. *oskolai* 'ua.' (укр. *шкільний*), фіркати 'firkál' < m. *firkál* 'ua.' (укр. *писати кривульками*), церуза 'ceruza' < m. *ceruza* 'ua.' (укр. *олівець*).

XI. Szokások, hagyományok, hiedelmek

босорка́(ня) 'boszorkány' < m. *boszorkány* 'ua.' (укр. *відьма*), босоркунство 'boszorkányság' < m. *boszorkányság* 'ua.' (укр. *чаклунство*), босоркун-страшко 'boszorkánymester' < m. *boszorkánymester* 'ua.' (укр. *чаклун*), босоркунський 'boszorkány-' < m. *boszorkány-* 'ua.' (укр. *чаклунський*), копоршув 'koporsó' < m. *koporsó*, N. *koporsó* 'ua.' (укр. *труна, домовина*), мінден 'ördög' < m. *minden* 'все' (укр. *біс*), серінча, сирінча 'szerencse' < m. *szerencse* 'ua.' (укр. *удача, везіння*), сохташ 'szokás' < m. *szokás* 'ua.' (укр. *звичай*), татош 'táltos ló' < m. *táltos*, N. *tátos* (укр. *чарівний кінь*), шаркань 'sárkány' < m. *sárkány* 'ua.' (vö. укр. *дракон*);

XII. Növényvilág

біжолма 'birsalma; Cydonia oblonga L.' < m. *birsalma*, N. *bizsalma* 'ua.' (укр. *айва*), барáчка 'barackfa' < m. *barackfa* 'ua.' (укр. *абрикосове дерево*), їпиря 'eperfa; Morus' < m. *eperfa* 'ua.' (укр. *шовковиця*), ізабелла 'izabella' (szőlőfajta) < m. *izabella* 'ua.' (укр. *ізабелла* (сорт винограда), тенгеріця 'tengeri; Zea mays' < m. *kukorica*, N. *tengeri* 'ua.' (укр. *кукурудза*), хечепече 'csipkerózsa; Rosa canina L.' < m. *hecsepecs*, N. *hecsepecse* 'csipkebogó' (укр. *шипшина собача*).

XIII. Állatvilág

біка 'bika' < m. *bika* 'ua.' (укр. *бузай*), бóрап 'bogár; Coleoptera' < m. *bogár* 'ua.' (укр. *жук*), гірчок 'hörcsög; Cricetus vulgaris' < m. *hörcsög* 'ua.' (укр. *хом'як*), маргá, маржйна 'marha' < m. *marha* 'ua.' (укр. *худобина*), мовкушка 'mókus(ka); Sciurus vulgaris L.' < m. *mókus(ka)*, N. *mókuskuska* 'ua.' (укр. *білка*), сýньог 'szunyog' < m. *szúnyog* 'ua.' (укр. *комар*), фáйтовий 'fajtatiszta' < m. *fajtiszta* 'ua.' (укр. *породистий*), фіриг 'féreg' < m. *féreg*, N. *féireg* 'ua.' (укр. *черв'як*), фовт 'raj' < m. *falt*, N. *fóyt* (укр. *згряя*), чівдирь 'csődör' < m. *csődör*, N. *csődör* 'ua.' (укр. *жеребець*), чіга-біга 'csigabiga; Gastropoda' < m. *csigabiga* 'ua.' (укр. *слимачок*), чіків, чікүв 'csikó' < m. *csikó* 'ua.' (укр. *лоша*), шваб 'svábbogár; Periplaneta orientalis' < m. *svábbogár* 'ua.' (укр. *тарган*).

XIV. Egészségügy

битіг 'betegség' < m. *beteg(ség)* 'ua.' (укр. *хвороба*), битіжний 'beteg' < m. *beteg* 'ua.' (укр. *хворий*), гута 'guta' < m. *guta(ütés)* 'ua.' (укр., *параліч*), коргáз 'kórház' < m. *kórház* 'ua.' (укр. *лікарня*), ментівка 'mentő(autó)' < m. *mentő(autó)* N. *mentő* 'ua.' (укр. *швидка допомога*), фрас 'frász' < m. *frász* 'ua.' (укр. *біс*).

XV. Szórakozás, játékok

бурґови 'brúgó' < m. N. *brúgóu* 'nagybőgő' (ukr. *контрабас*), вендеглів 'vendéglő' < m. *vendéglő*, N. *vendéglőu* 'ua.' (ukr. *ресторан*), кавийгаз 'kávéház' < m. *kávéház* 'ua.' (ukr. *кав'ярня*), каріка 'körtánc' < m. *karika* 'круг' (vö. ukr. *irod.* *хоровод*), кóруш 'kórus' < m. *kórus* 'ua.' (ukr. *хор*), корчóлі 'korcsolya' < m. *korcsolya* 'ua.' (ukr. *ковзани*), лóбда, лóпта 'labda' < m. *labda*, N. *lapta* 'ua.' (ukr. *м'яч*), мулатшáг 'mulatság' < m. *mulatság*, N. *mulacság* 'ua.' (ukr. *розвага*), нóвта 'nóta' < m. *nóta*, N. *nóvta* 'ua.' (ukr. *пісня, мелодія*), турішта 'turista' < m. *turista* 'ua.' (ukr. *турист*), цімборовáтися 'barátkozik' < m. *cimborál* 'ua.' (ukr. *дружити, товаришувати*), чáрда 'csárda' < m. *csárda* 'ua.' (ukr. *корчма, шинок*), чáрдаш 'csárdás' < m. *csárdás* 'ua.' (ukr. *чардаш – вид угорського народного танцю*).

XVI. Termelési szakszavak

1. bizonyos szakmák képviselői, tisztségek viselői, egyes társadalmi csoportokhoz tartozó egyének: активішта 'aktivista' < m. *aktivista* 'ua.' (ukr. *активіст*), бірів 'bíró' < m. *bíró* 'ua.' (ukr. *сільський староста*), борбіль 'borbély' < m. *borbély* 'ua.' (ukr. *перукар*), бóхтар 'bakter' < m. *bakter* 'ua.' (ukr. *сторож*), гáзда 'gazda' < m. *gazda* 'ua.' (ukr. *господар*), гáйтів 'erdőkerülő' < m. *hajtó* 'ua.' (ukr. *польовий сторож, лісник*), гéнтиш 'hentes' < m. *hentes* 'ua.' (ukr. *м'ясник*), гóвгерь 'hóhér' < *hóhér* 'ua.' (ukr. *кат*), калапóш 'kalapos' < m. *kalapos* 'vezető pozícióban lévő ember' (ukr. *керівник*), керитýв 'kerülő' < m. R. N. *kerejtőu* 'mező- vagy erdőőr' (ukr. *польовий сторож, наглядач*), комедіáш 'komédiás' < m. *komédiás* 'ua.' (ukr. *комедіант*), комунішта 'kommunista' < m. *kommunista* 'ua.' (ukr. *комуніст*), мештér 'mester' < m. *mester* 'ua.' (ukr. *майстер*), попшáг 'papság' < m. *papság* 'ua.' (ukr. *духовенство*), пóрост 'paraszt' < m. *paraszt* 'ua.' (ukr. *селянин, проста людина*), пішпийк 'püspök' < m. *püspök* 'ua.' (ukr. *єпископ*), сабýв 'szabó' < m. *szabó* 'ua.' (ukr. *кравець*), сепаратішта 'szeparatista' < m. *szeparatista* 'ua.' (ukr. *сепаратист*), сокáч 'szakács' < m. *szakács* 'ua.' (ukr. *кухар*), танáчош 'tanácsos' < m. *tanácsos* 'ua.' (ukr. *радник*), терорішта 'terrorista' < m. *terrorista* 'ua.' (ukr. *терорист*), фотбалішта 'futballista' < m. *futballista* 'ua.' (ukr. *футболіст*), ю́гас 'juhász' < m. *juhász* 'ua.' (ukr. *вівчар*); **2. munkaeszközök:** аршóв, аршýв 'ásó' < m. *ásó*, (ukr. *заступ*), бáлта 'balta' < m. *balta* 'ua.' (ukr. *сокира*), бігáрь 'bige' < m. *bige* 'bot, pálca' (ukr. *палка*), бóта 'bot' < m. *bot* 'ua.' (ukr. *палка, дрючок*), гарáдічі 'grádics, garádics' < m. N. *garádics* 'ua.' (ukr. *приступка*), руд 'rúd' < m. *rúd* 'ua.' (ukr. *жердина, дишло*), сарсáма, сепсáма 'szerszám' < m. *szerszám* 'ua.' (ukr. *інструмент, прилад*), фийк 'fék' < m. *fék*, N. *féik* 'ua.' (ukr. *гальмо*), фсйса 'fejsze' < m. *fejsze* 'ua.' (ukr. *сокира*), фсрес 'fűrész' < m. *fűrész*, N. *firéjsz* 'ua.' (ukr. *пила*), фурýв 'fúró' < m. *furó*, N. *furóu* 'ua.' (ukr. *свердел*);

XVII. Katonaság

адѹв 'ágyú' < m. *ágyú* 'ua.' (ukr. гонвед 'magyar lovasság' < m. *honvéd*, N. *honvéjd* (ukr. *угорська кіннота*), гусáр 'huszár' < m. *huszár* 'ua.' (ukr. *гусар*), катѹна 'katona' < m. *katona* 'ua.' (ukr. *солдат*), левенте 'vitéz; katonai kiképzésben részt vevő ifjúsági szervezet tagja' < m. *levente* 'ua.' (ukr. *лицар*), олгóднодь 'alhadnagy' < m. *alhadnagy* 'ua.' (ukr. *молодший лейтенант*), тáлпаш 'gyalogos katona' < m. *talpas* 'ua.' (ukr. *піхотинець*), фейгóднодь 'főhadnagy' < m. *főhadnagy* 'ua.' (ukr. *старший лейтенант*).

XVIII. Mezőgazdasági eszközök

вáлів, вáлүв 'vályú' < m. N. *válóу* 'vályú' 'ua.' (ukr. *ночви, годівниця*), гáтíкошар 'hátikosár' < m. *hátikosár* 'ua.' (ukr. *спинна корзина*), гордів, гордѹв 'hordó' < m. *hordó*, N. *hordóу* 'ua.' (ukr. *бочка*), кантáр 'kantár' < m. *kantár* 'ua.' (ukr. *вуздечка*), кóшар 'kosár' < m. *kosár* 'ua.' (ukr. *корзина*).

XIX. Természeti jelenségek, domborzat

буркѹт 'borkút' < m. *borkút* 'ua.' (ukr. 1. 'ásványvíz' 2. 'ásványvízforrás'), гáба 1. 'hullám; hullámverés', 2. 'a folyó medrének keskeny helyén' < m. *hab* (ukr. *морська хвиля*), косалó(ý)в 'kaszáló' < *kaszáló* 'ua.' (ukr. *покіс*), оро́нь 'arany papsugár' < m. *arany* 'золото' (ukr. *золоте сонячне проміння*), фáтёл 'esőfátyol' < m. *fátyol* 'вґуаль' (a m. *esőfátyol* kalkja) (ukr. *дощова завеса*), фóрпаш 'forrás' < m. *forrás* 'ua.' (ukr. *джерело*), шейталóв 'sétálóhely' < *sétáló*, N. *sétálóу* 'ua.' (ukr. *прогулянкова вулиця*), чáпаш 'csapás' < m. *csapás* 'ua.' (ukr. *просіка, стежка*), теметів, тінитів, т́ммитів 'temető' < m. *temető* 'ua.' (ukr. *кладовище*).

XX. Színek

барна́стый 'barna' < m. *barna* 'ua.' (ukr. *коричневий*), таркані́стый 'tarka' < m. *tarka* 'ua.' (ukr. *рябий*).

XXI. Vadászat

вадáска 'vadászat' < m. *vadászat* 'ua.' (ukr. *полювання*), вóдáс 'vadász' < m. *vadász* 'ua.' (ukr. *мисливець*), вадáсити 'vadászik' < m. *vadászik* 'ua.' (ukr. *полювати*).

XXII. Határozószók

бáнно 'bánatosan' < m. *bánatosan* 'ua.' (ukr. *сумно*), бáтром, бáторно 'bátran' < m. *bátran* 'ua.' (ukr. *сміливо*), бизѹвно, бизівно 1. 'magabiztosan' < m. a m. *biz* valamelyik származékából ered (ukr. *упевнено*), 2. 'bizonyára' < m. *bizonyára* 'ua.' (ukr. *напевне, мабуть*), бизѹнь, б́зонь, б́зунь 'bizony' < magy. *bizony* 'ua.' (ukr. *справді, дійсно*), гáмішно 'hamisan' < m. *hamisan* 'ua.' (ukr. *ехидно, лукаво*), гл́ба 'hiába' < m. *hiába*, N. *hijába* 'ua.' (ukr. *даремно, марно*), íпен,

іппен 'éppen' < m. *éppen* 'ua.' (ukr. *якраз, саме*), кédвешно 'kedvesen' < m. *kedvesen* 'ua.' (ukr. *люб'язно*), кéрийк-вага́ш 'egyenesen' < m. *kerékvágás*, N. *kerékvágás* 'колія' (ukr. *навпростець*), кешéрвешно 'keservesen' < m. *keservesen* 'ua.' (vö. ukr. irod. *важко*), кіпом 'ilyenképpen, ilyenformán' < m. *képpen* 'ua.' (ukr. *таким чином*), мýсай 'muszaj' < m. *muszaj* 'ua.' (ukr. *потрібно, необхідно*), піцінько 'picit' < m. *picit* 'ua.' (ukr. *трошки*), по-бéтярськи 'betyár módra' < m. *betyár módra* (vö. ukr. irod. *по-молодецькому*), по-лигі́нськи 'legényesen' < m. *legényesen* 'ua.' (ukr. *по-парубоцькому*), пýнтошно 'pontosan' < m. *pontosan* 'ua.' (ukr. *точно*), рéндешно 'rendesen' < m. *rendesen* 'ua.' (ukr. *правильно*), сівешно 'szívesen' < m. *szívesen* 'ua.' (ukr. *сердечно*), фі́номно 'finoman' < m. *finoman* 'ua.' (ukr. *смачно*), чі́ношно 'szépen' < m. *csinosan* 'миловидно' (ukr. *струнко*), шýга 'soha' < m. *soha* 'ua.' (ukr. *ніколи*).

XXIII. Számnevek

га́ром 'három' < m. *három* 'ua.' (ukr. *три*), íзир 'ezer' < m. *ezer* 'ua.' (ukr. *тисяча*).

XXIV. Segédszók

1. kötőszók: авáть 'avagy' < m. *avagy* 'ua.' (ukr. *або*), вадь, вать 'vagy' < m. *vagy* 'ua.' (vö. ukr. *або*), пéдик, пíдік 'pedig' < m. *pedig* 'ua.' (ukr. *але, проте*); **2. indulatszók:** го́йра 'hajrá' < m. *hajrá* 'ua.' (ukr. irod. *ура*), éне-бéне 'ejnye-bejnye' < m. *ejnye-bejnye* 'ua.' (vö. ukr. *тэху!*), и́йен 'éljen!' < m. *éljen* 'ua.' (ukr. *хай живе!*);

XXV. Egyéb

ба́гов 'semmiség' < m. *bagó*, N. *bagóу* 'жувальний тютюн' (ukr. *нікчемність*), боро́цковий 'barackfa-' < m. *barackfa-* 'ua.' (ukr. *абрикосовий*), валóвшний, валу́шний 'használható valamire (tárgyról)' < m. *való* (ukr. *придатний*), го́лгош 'hallgass' < m. *hallgass* (ukr. *мовчи*), дуду́рувáти 'dudorodik' < m. *dudorodik* 'ua.' (ukr. *випирати*), ка́ріковий 'karika-' < m. *karika-* 'ua.' (ukr. *круглий*), клáсікуш 'klasszikus' < m. *klasszikus* 'ua.' (ukr. *класичний*), оро́нь 'arany' < m. *arany* 'ua.' (vö. ukr. irod. *золото*), оро́ньовий 'arany-' < m. *arany-* (mn) 'ua.' (ukr. *золотий*), сигі́няшность 'szegénység' < m. *szegénység* 'ua.' (ukr. *бідність*), шор 1. 'sor' < m. *sor* 'ua.' (ukr. *ряд*), 2. 'rend' (ukr. *порядок*), фáтьол 'szomorúság fátyla' < m. *fátyol* (ukr. irod. *пелена смутку*), ці́мбо́рський 'baráti' < m. *baráti* 'ua.' (ukr. *який належить до друзів*), я́ндик 'ajándék' < m. *ajándék* 'ua.' (ukr. *подарунок*).

Több fogalomkörben archaizmusokat találunk (számuk meghaladja a harmincat). A szakmák, a mesterségek, a tisztségek, a katonaság, a pénzügyek és pénzнемek, a földterület, a közlekedési eszközök fogalomkörébe tartozó szavak közül több is elavult, archaikus rétegét alkotja nemcsak az átadó nyelvnek/nyelvjárásoknak,

hanem az átvevő nyelvjárásoknak is. Ezek a következők: адів ‘ágyú’ (ukr. *гармата*), бѣреш ‘béres’ (ukr. *наймит*), бирешіти ‘béreskedik’ (ukr. *працювати найманим пастухом великої рогатої худоби*), бѣрив ‘bíró’ (ukr. *сільський староста*), бірток ‘birtok’ (ukr. *маєток*), бокор ‘tutaj’ < m. *bokor* ‘kušč’ (ukr. *плім*), борбіль ‘borbély’ (ukr. *перукар*), буділарош ‘bugyelláris’ (ukr. *гаманець*), будюгови ‘bugyogó’ (ukr. *жіночі труси, шаровари*), гайтів ‘erdőkerülő’ (ukr. *польовий сторож, лісник*), гарадічі ‘grádics, garádics’ (ukr. *приступка*), гінтү(о)в ‘hintó’ (ukr. *коляска*), гонвед ‘magyar lovasság’ (ukr. *угорська кіннота*), гусар ‘huszár’ (ukr. *гусар*), дарába ‘tutaj’ < m. *darab* ‘шматок, скибка’ (ukr. *плім*), ірка ‘írka’ (ukr. *шкільний зошит*), каштѣль, каштіль ‘kastély’, N. *kastély* (ukr. *палац*), керитүв ‘kerülő’ (ukr. *польовий сторож, наглядач*), кінчтарський ‘kincstári’ (ukr. *державний*), кішáссоня ‘kisasszony’ (ukr. *панна, дівчина*), левенте ‘vitéz; katonai kiképzésben részt vevő ifjúsági szervezet tagja’ (ukr. *лицар*), немеш ‘nemes’ (ukr. *шляхтич*), олгóднодь ‘alhadnagy’ (ukr. *молодший лейтенант*), пѣнге ‘pengő’ (ukr. *грошова одиниця хортистської Угорщини*), порост ‘paraszt’ (ukr. *селянин, проста людина*), солгабѣров ‘szolgabíró’ (ukr. *окружний начальник*), талпаш ‘sorkatona’ (ukr. *рядовий солдат*), танáчoш ‘tanácsos’ (ukr. *радник*), таплóвка ‘pénztárca’ (ukr. *гаманець*), үѣш, вүйош ‘ujjas’ (ukr. *піджак із сукна, куртка*), фейгóднодь ‘főhadnagy’ (ukr. *старший лейтенант*).

4. A szláv lexikai elemek fogalomköri csoportosítása a szakirodalom alapján

Bárczi Géza *A magyar nyelv életrajza* című munkájában a honfoglalás és a mohácsi vész közötti időszakban meghonosodott szláv jövevényszavakat 17 fogalomkörbe sorolja: 1. Egyház, vallás; 2. Állami, társadalmi, jogi élet; 3. Földművelés; 4. Állattenyésztés; 5. Ipar, mesterségek; 6. Hajózás; 7. Hadi élet; 8. Család és rokonság; 9. Ház, lakás; 10. Étkezés; 11. Ruházkodás, öltözködés; 12. Népnév; 13. Természeti tárgyak; 14. Vad növények; 15. Vad állatok; 16. Melléknevek; 17. Egyéb. (Bárczi 1963, újra kiadva 1996: 117–120).

Kótyuk István disszertációjában a Lizanec (1993) szerint régi átvételnek tekintendő szavak csoportosítását Franz Miklosich (1872 vagy 1884), valamint Bárczi Géza (1963) klasszifikációinak ötvöztetésével és kibővítésével végezte, s 21 tematikai csoportra osztva tárja az olvasói elé a begyűjtött 247 lexikai elemet (Ковтюк 2007: 71–73): 1. az ember tulajdonsága, külseje, cselekedetei: *bida* < ukr. *бiда* ‘baj’; 2. testrészek: *pup* < ukr. *пуп, пупок* ‘köldök’; 3. rokon és egyéb emberi kapcsolatok: *gyidu* < ukr. *дiдусь* ‘öregember’; 4. ruházat, mosás: *dindik* < ukr. *пiдвiска*’ függő, fityegő’; 5. gasztronómia, étkezés: *brindza* < ukr. *бриндза* ‘sós juhtúró’; 6. házi szövés-fonás: *cípke* < ukr. *цiпки* ‘csípke, csípkefa’; 7. a ház berendezése: *hojda* < ukr. *зoйдалка* ‘bölcső’; 8. gazdálkodási eszközök, épületek, helyiségek: *butyka* < ukr. *бyдка* ‘bódé’; 9. kultúrnövények, termesztésük, megművelésük: *petruska* < ukr. *пeтpушкa* ‘petrezselyem’; 10. vadnövények: *lapótya* < ukr. *лaмaття*’ tavirózsa’; 11. állattenyésztés, az állatok sajátságai:

cinya < ukr. *свиня* 'disznó'; 12. állatvilág: *bumbáriska* < ukr. *сонечко, бомбарь* 'katicabogár'; 13. népi gyógyászat: *cservinka* < ukr. *понос, червінка* 'hasmenés'; 14. vallás, szokások; hiedelmek: *boha* < ukr. *бог* 'isten'; 15. ének, tánc, szórakozás: *durák* < ukr. *дурак* '«bolond», egyfajta kártyajáték'; 16. állami, társadalmi és politikai élet: *kuputál* < ukr. *клопотаму* 'igyekezni'; 17. nemzetek, népek megnevezései: *bojkó* < ukr. *бойко* 'bojkó, az ukrán nemzet egyik része'; 18. földrajz: *báhony* < ukr. *болото, багно* 'mocsár'; 19. elvont fogalmak: *bida* < ukr. *біда* 'baj'; 20. határozószók, indulatszók, segédszók: *nyigdasoha* < ukr. *ніколи* 'soha'; 21. egyéb: *drugár* < ukr. *щогла лінії електропередачі* 'villany-oszlop'.

Kótyuk az 1945 után átvett kölcsönszavakat Lizanec Péterrel (1993) egyetértve külön kezeli, s a következő csoportokba sorolja: 1. a szovjet intézményrendszerrel kapcsolatos szókincs: *vikonkom* < ukr. *виконком* 'исполком' 'végrehajtó bizottság'; 2. az ipar és mezőgazdaság tárgykörébe tartozó szavak: *holova* < ukr. *голова колхоза или совхоза* 'a kollektív gazdaság vezetője'; 3. a hivatalos élet szavai: *zájáva* < ukr. *заява* 'заявление' 'kérvény'; 4. az életkörülményekkel kapcsolatos szavak: *hrecska* < ukr. *гречка* 'гречка' 'hajdina'; 5. a kereskedelemmel kapcsolatok szavak: *csájna* < ukr. *чайна* 'чайная' 'teázó'; 6. az oktatás szókincsébe tartozó szavak: *csodennik* < *щоденник* 'дневник' 'napló'; (Ковтюк 2007: 95–96).

Rot Sándor *A magyar–ukrán nyelvi kölcsönhatás* című munkájában az ómagyar–óorosz nyelvi kapcsolatok nyomán meghonosodott jövevényszavakat hét fogalomkörbe sorolja: 1. földművelés, 2. halászat; 3. lakóhely; 4. állatvilág; 5. természeti jelenségek; 6. társadalom, szellemi élet; 7. nép-, hely- és víznevek (1989: 357–364). A kárpátaljai nyelvjárásokban funkcionáló ukrán lexikai elemeket viszont már 13 fogalomkörbe gyűjti össze: 1. emberi testrészek, betegségek; 2. foglalkozások, munkaeszközök; 3. háztartás, élelem; 4. természetben előforduló képződmények, kisebb tájegységek; 5. növények; 6. állat- és madárnevek; 7. mezőgazdaság, állattenyésztés; 8. erdőgazdálkodás és fafeldolgozás; 9. halászat, tutajozás; 10. társadalmi és politikai élet; 11. katonai élet, hadfelszerelés; 12. kultúra, művészetek; 13. vallás, hiedelmek, szokások (uo. 372–378).

Gazdag Vilmos korábbi munkáiban (2010 a, b, 2012) az adatolt szláv szavakat 17 tematikai csoportba sorolta: 1. Mindennapi élet – 42 szó (pl. *familia*); 2. Ruházat – 4 szó (pl. *kalosnyi*); 3. Gasztronómia, ételek, italok – 6 szó (pl. *bulocska*); 4. Növények – 1 szó (*murkó*); 5. Foglalkozások, tisztségek – 15 szó (pl. *buháter*); 6. Intézmények – 25 szó (pl. *ucsiliscse*); 7. Dokumentumok – 10 szó (pl. *dohovor*); 8. Járművek, közlekedési eszközök és azok részei – 8 szó (pl. *krán*); 9. Nemzetek népek megnevezése – 1 szó (*hucul*); 10. Vallás – 1 szó (*právoszláv*); 11. Pénzügy – 5 szó (pl. *grivnya*); 12. Fogalmak – 4 szó (pl. *bida*); 13. Egészségügy – 8 szó (pl. *ambulatórium*); 14. Edények – 3 szó (pl. *bánki*); 15. Szervezetek, pártok –

12 szó (pl. *bezpeka*); 16. Munkaeszközök – 3 szó (pl. *scsitok*); 17. Közigazgatás – 2 szó (pl. *oblaszty*).

Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a fogalomköri kategóriák létrehozásánál az egyes szavak besorolása igencsak esetleges, hiszen számos szó egyidejűleg több helyre is besorolható lenne. Ilyen pl. a *pászka* szó, mely egyaránt tartozhat az élelmiszerek és a vallás kategóriájába is, ugyanakkor a rögzített példamondat, azaz a „*Húsvétko, miko pászkátkee szentelni*” alapján a szó egyértelműen az ételek kategóriájába sorolandó (Gazdag 2010a: 154–155). Megjegyzendő azonban az is, hogy bár mi nem adatoltuk, de a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban a *pászka* szó használatos *Húsvét* jelentésben is.

5. A kárpátaljai magyar nyelvváltozatok szláv lexikai elemeinek fogalomköri csoportosítása

A továbbiakban a kárpátaljai Beregszászi járás nyelvjárásaiban végzett kutatások¹ során adatolt kölcsönszavak Gazdag Vilmos 2018-ban megvédett PhD-értekezésében, illetve az ezt feldolgozó, 2021-ben napvilágot látott monográfiájában szereplő fogalomkörök (szemantikai csoportok) alapján kerülnek bemutatásra.²

1. *Anyagok*: *antifriz* 'fagyálló (folyadék)' < ukr., or. *антифриз*; *belizna* 'fehérítőszer' < or. *белизна*; *csuhon* 'öntöttvas' < or. *чугун*; *diklofosz* 1. 'diklórfosz'; 2. 'légméreg, rovarirtó' < ukr., or. *дулофос*; *gruntovka* 'alapozó' < ukr., or. *грунтовка*; *herbicid* 'gyomirtószer' < ukr. *гербицид*; or. *гербицид*; *himikália* 'vegyszerek; kemikáliák' < ukr. tb. *хімікалії*; or. tb. *химикалии*; *koncentrát* 'koncentrátum; sűrítmény' < ukr., or. *концентрат*; *nyerzsavajka* 'rozsdamentes acél' < or. *нержавејка*; *odekolon* 'kölni (víz)' < ukr., or. *одеколон*; *pasztelin* 'gyurma' < ukr. *пластлин*; or. *пластилин*; *szoljárka* 1. 'gázolaj'; 2. 'üzemanyag' < ukr., or. *солярка*; *szpirt* 'szesz, alkohol' < ukr., or. *спирт*; *topliva* 1. 'fűtőanyag'; 2. 'üzemanyag' < ukr., or. *топливо*; *zeljonka* 'zöld tinktúra, zöldike' < or. *зелёнка*.

2. *Dokumentumok*: *akt* 1. 'jegyzőkönyv'; 2. 'okirat' < ukr., or. *акт*; *anketa* 1. 'kérdőív'; 2. 'úrlap' < ukr., or. *анкета*; *atesztát* '(érettségi) bizonyítvány; igazolás' < ukr. *атестат*; or. *аттестат*; *autobiográfia* 'önéletrajz' < ukr. *автобіографія*; or. *автобиография*; *bilet* 1. 'menetjegy'; 2. 'belépő' < ukr. *білет*; or. *билет*; *blánki* 'nyomtatvány, úrlap' < ukr., or. *бланк* (tb. *бланки*); *bolnicsnij* 'a keresőképtelenségre vonatkozó orvosi igazolás' < or. *больничный лист*;

¹ A közel 10 éven át zajló kutatási folyamat az élőnyelvi vizsgálatokon túl kiterjedt a sajtónyelv, a szépirodalom és az internetes nyelvhasználat vizsgálatára is. A kölcsönszavak adatolásán túl érintette a kölcsönszavak és standard magyar nyelvi megfelelőik használati mértékének összevetését, a kölcsönhomonimák kérdését, az életkor és a nem kölcsönszóhasználatot befolyásoló szerepét is.

² Jelen munka nem tartalmazza az egyes kölcsönszavak felhasználásával létrejött, s a helyi magyar nyelvváltozatokban használt a hibrid kölcsönszavakat.

diplom 'diploma, oklevél' < ukr., or. *диплом*; *dodátok* 'melléklet' < ukr. *додаток*; *dohovor* 1. 'szerződés'; 2. 'egyezmény' < or. *договор*; *dokument* 'ok-mány; okirat' < ukr., or. *документ*; *doverenoszty* 'meghatalmazás' < or. *доверенность*; *dovidka* 1. 'igazolás'; 2. 'jelentés, tájékoztatás' < ukr. *довідка*; *grafik* 'menetrend; ütemterv' < ukr. *графік*; or. *график*; *gramota* 'oklevél' < ukr., or. *грамота*; *harakterisztika* 1. 'jellemrajz'; 2. 'jellemzés, minősítés' < ukr., or. *характеристика*; *kalendár* 'naptár' < ukr., or. *календар*; *kartocska* 1. 'kis lap, kártyácska'; 2. 'személyi lap' < or. *карточка*; *kvitancia* 1. 'nyugta'; 2. 'elismervény' < ukr. *квитанція*; or. *квитанция*; *kvitok* '(diák) igazolvány; jegy' < ukr., or. *квиток*; *nákáz* 'utasítás; rendelkezés' < ukr., or. *наказ*; *náprávlennyie* '(kórházi) beutaló' < or. *направление*; *nárrád* '1. munkalap szerint végzendő munka'; 2. 'parancs, rendelkezés' < ukr., or. *наряд*; *otpiszka* 'formális (semmitmondó) válaszlévlél' < or. *отписка*; *raszport* 'személyigazolvány' < ukr., or. *паспорт*; *plán* 'terv, tervezet' < ukr., or. *план*; *potyóka* 1. 'menetlevél'; 2. 'beutaló (üdülőhelyre)' < or. *путівка*; *práva* 'gépjárművezetői jogosítvány' < ukr. *права водія*; or. *права водителя* → *права*; *propuszk* 'belépési engedély' < ukr., or. *пропуск*; *protokol* 'jegyzőkönyv' < ukr., or. *протокол*; *ráport* 'jelentés (tétel)' < ukr., or. *рапорт*; *szertifikát* 'bizonyítvány; igazolás, tanúsítvány' < ukr. *сертифікат*; or. *сертификат*; *szprávka* 1. 'igazolás'; 2. 'tudakozódás, érdeklődés' < or. *справка*; *techraszport* 'műszaki igazolvány' < ukr., or. *техпаспорт*; *ukáz* 'rendelet; parancs' < or. *указ*; *védomoszty* 'különböző adatok (pl. munkanapok, jövedelem) feltüntetésére szolgáló lista' < or. *ведомость*; *vizitka* 'névjegykártya' < ukr. *візитка* → *візитна картка*, or. *визитка* → *визитная карточка*; *zájává* 'kérvény, folyamodvány' < ukr. *заява*; *zsáloba* 'panasz' < or. *жалоба*.

3. *Edények és azok tartozékai*: *bakál* 'söröspohár' < ukr., or. *бокал*; *bánki/a* 1. '(befőttes) üveg', 2. 'palack' < ukr., or. *банка* (tb. *банки*); *bástya* '(víz)torony' < ukr. *башта*; *butilka* 'palack; üveg' < or. *бутылка*; *csájnik* 'teáskanna' < ukr., or. *чайник*; *cserpák* 'merítőedény'; illetve átvitt értelemben a katonaságnál az 'ételosztó személy' megnevezése is' < ukr., or. *черпак*; *kanisztra* 'tartály' < ukr. *каністра*; or. *канистра*; *korobka* 'doboz, tojástartó' < ukr., or. *коробка*; *kriska* 'fedő (az üvegedényen)' < ukr. *кришка*; or. *крышка*; *kruzska* 'korsó, bögre' < or. *кружка*.

4. *Egészségügy*: *analiz* 'vegyelemzés; érvizsgálat' < ukr. *аналіз*; or. *анализ*; *apteciska* 'elsősegély csomag; (házi, úti) gyógyszerkészlet' < ukr., or. *közny. аптечка*; *bint* 1. 'kötés'; 2. 'kötszer, fásli' < ukr., or. *бинт*; *gripp* 'influenza' < ukr. *грип*; or. *грипп*; *gruppá* 1. 'csoport'; 2. '(iskolai) napközis csoport' < or. *група*; *invalid* 'rokkant; mozgássérült' < ukr. *інвалід*; or. *инвалид*; *kápelynica* 'csepegtető; infúzió' < or. *капельница*; *poliklinika* 'rendelőintézet, ambulancia' < ukr. *поліклініка*; or. *поликлиника*; *szanitár(ka)* 'ápoló, betegápoló' < ukr. *санітар(ка)*; or. *санитар(ка)*; *szesztra* 'nővér' < ukr., or. *(медична) сестра*; *terapevt*

'belgyógyász' < ukr., or. *терапевт*; *terápia* 'belgyógyászat' < ukr. *терапія*; or. *терапія*; *ukol* 'injekció' < ukr., or. *укол*; *uzi* 'ultrahang (vizsgálat)' < ukr. *ультразвукова інтоскопія* → *узі*; or. *ультразвукова интоскопия* → *узи*; *znyimok* '(röntgen) felvétel; fénykép' < ukr. *знімок*.

5. *Cselekedetek, tulajdonságok, testrészek*: *bambula* 'tölkilke' < ukr. *бамбула*; *blátnoj* a szó a szláv nyelvekben 'tolvaj' jelentésben ismert, a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban 'gőgös, kötekedő természetű embert' is jelent' < or. közny. *блатной*; *dezsúrál*ni 'örködni, felvigyázni' < ukr. *дежурити*; or. *дежурить*; *drasztvujtéz* 'jó napot kíván' < or. *здравствуйте*-ből; *firma* 1. 'céh'; 2. 'rosszhírű nőcske' < ukr. *фірма*; or. *фирма*; *geroj* 'hős; hősködő (nagyképű)' < or. *герой*; *hápol* 'elkaparint, elhappol' < ukr. *хапати*; or. *хапать*; *hárkál* 'krákog; köpdös' < ukr. *харкати*; or. *харкать*; *kiborg* 'a donyecki repülőtérről védelmét ellátó ukrán katonák' < ukr. *кіборги*; or. *киборги*; *kulák* 1. 'a Szovjetunióban gazdasági korlátozásokkal sújtott gazda'; 2. 'zsírosparaszt' < ukr., or. *кулак*; *lapatyol* 1. 'sokat beszél'; 2. 'hadar' < ukr. *лопотати*; *mesál* 1. 'zavar, háborgat'; 2. 'összekever, vegyít' < or. *мешати*; *pászol* 'megfelel' < ukr. *пасувати*, or. *пасовать*; *plombál* 'ólomzárat rak rá' < від ukr., or. *пломба*; *púp* 'köldök' < ukr., or. *пуп*; *smirol* 'meglök, megdob' < ukr. *шмигнути*; or. *шмыгать*; *turiszt* 'turista, természetjáró' < ukr., or. *турист*; *voléjbálozni* 'röplabdázni' < від ukr., or. *волейбол*-ból; *zákázál* 'megrendel' < or. *заказати*; *zehernyáskodik* 1. 'büszkévé válik'; 2. 'kényeskedik'; 3. 'kötekedik' < ukr. *загордитися*.

6. *Eszközök*: *brezent* 1. 'vízhatlan ponyva'; 2. 'sátorlap' < ukr., or. *брезент*; *burzsujka* 'vaskályha' < ukr., or. *буржуйка*; *drobilka* 1. 'zúzógép'; 2. 'kőtörő' < or. *дробилка*; *gázplita* 'gáztűzhely' < ukr. *газова плита*; or. *газовая плита*; *hamut* '(cső) bilincs, pánt' < ukr., or. *хомут*; *holovká* 1. 'fejecske'; 2. 'valaminek a feje, felső része' < ukr., or. *головка*; *insztrument* 'műszer' < ukr. *інструмент*; or. *инструмент*; *katuska* 1. 'tekercs'; 2. 'orsó (horgászboton)' < or. *катушка*; *kolonka* 'vízmelegítő bojler' < ukr., or. *колонка*; *kolpák* 'sapka, kupak' < or. *колпак*; *mantyirovka* 'csavarkulcs; feszítővas' < or. *монтировка*; *misálka* '(malter) keverő' < ukr. *мішалка*; *noszilka* 1. 'hordágy'; 2. 'különböző dolgok kézi szállítására szolgáló eszköz' < ukr., or. *носилки*; *pálec* 1. 'ujj'; 2. 'csapszeg' < ukr., or. *палець*; *plita* 'tábla, lap; lemez' < ukr., or. *плита*; *rucski* 'kar, fogó, markolat' < ukr., or. *ручка*, *tb. ручки*; *scsitok* 'hegesztő-védőszemüveg' < or. *щиток*; *sífer* 'pala' < ukr., or. *шифер*; *szisztéma* 'csepegtető rendszer; infúzió' < ukr., or. *система*; *szitka/szetka* 1. 'háló'; 2. 'hálóból készült tasak' < ukr. *сітка*; or. *сетка*; *sztelázs* 'állvány, polc' < ukr. *стелаж*; or. *стеллаж*; *trosz* 'sodort drótkötél' < ukr., or. *трос*; *tumbocska* 'éjjeliszekrény' < ukr., or. *тумбочка*; *zabór* 'kerítés' < or. *забор*; *zárász* 'pótalkatrész, készlet' < ukr., or. *запас*.

7. *Ételek, italok*: *borscs* 'borscsleves; ukrán céklaleves' < ukr., or. *борщ*; *brindza* 'juhtúrós, brindza' < ukr. *бринза*; or. *брынза*; *buhánka* 'fekete (formában sült) kenyér' < ukr., or. *буханка*; *bulo/icska* 'zsemle' < ukr., or. *булочка*; *csája* 'tea' <

ukr., or. чай; cseburek '(birka) húsos rétes; húsos fánk' < ukr., or. чебурек; grecska 'tatarika, hajdinakása (Fagopyrum Gaerth)' < ukr., or. гречка; haluska 'galuska; gombóc, knédli' < ukr., or. галушка; halva 'törökméz; halva (keleti édesség)' < ukr., or. халва; irisz 'karamellszerű, kocka alakú cukorka' < ukr. ірис; or. ирис; kisel 'gyümölcskocsonyából készült ital' < or. кисель; kvász 'savanykás erjesztett üdítőital' < ukr., or. квас; marmaládé 'gyümölcszselé, gyümölcsaját' < ukr., or. мармелад; mjánája '(mentás) cukorka' < or. мятная; pálocski 'pufi, kukorica rudacskák' < or. палочки; pelmenyi 'húsos derelye; hússal töltött barátfüle' < ukr. пельмені; or. пельмени; pirog 'töltött lepény' < or. пирог; piroski 'fánk, bukta' < or. пирожки; poncsik 'fánk' < or. пончик; samrán 'pezsgő' < ukr. шампанське (вино); or. шампанское (вино); szátomhonká 'kisüsti v házi pálinka' < ukr., or. самогонка; szok 1. 'gyümölcsből készült üdítőital'; 2. 'lé, nedv' < or. сок; szosziszki 1. 'virslí'; 2. 'hosszú, vékony kifőzve fogyasztott hústermék, húspép' < ukr., or. сосиски; sztoqramm 'egy deciliter (vodka); száz gramm' < ukr., or. сто грамм; tusonka '(párolt) konzervhús; pörkölt' < or. тушёнka; váfli 'ostya (szelet)' < ukr., or. вафля; zakuszka 'harapnivaló, előétel' < ukr., or. közny. закуска.

8. Fogalmak: avári(j)a 1. 'baleset'; 2. 'gépkocsibaleset' < ukr. аварія; or. авария; balansz 1. 'mérleg, kimutatás'; 2. 'egyensúly' < ukr., or. баланс; bida 1. 'baj, nyomorúság'; 2. 'kár, csapás' < ukr. біда; blát 'protekcio' < ukr., or. közny. блат; ekonómia 'gazdaságtan; megtakarítás' < ukr. економія; or. экономия; ekonómika 'gazdasági helyzet' < ukr. економіка; or. экономика; holodomor 'éhínség' < ukr. or. голодомор; krah 'csőd, bukás, összeomlás' < ukr., or. крах; rozrjád 'kategória, osztály' < ukr. розряд; or. разряд; szokrascsényie 1. 'létszámleépítés'; 2. 'csökkentés'; 3. 'rövidítés, egyszerűsítés' < or. сокращение; szubszidió 'segély, támogatás' < ukr. субсидія; or. субсидия; szutki 'teljes (24 órás) munkanap' < or. сутки.

9. Foglalkozások, tisztségek: advokát 'ügyvéd' < ukr., or. адвокат; agronóm 'agronómus' < ukr., or. агроном; brigadér(os) 'munkavezető' < ukr., or. бригадир; buhálter 'könyvelő' < ukr., or. бухгалтер; csinovnyik 'hivatalnok, tisztségviselő' < ukr., or. чиновник; deputát 'küldött, képviselő' < ukr., or. депутат; ekonomista 'közgazdász' < ukr. економіст; or. экономист; felcser 'orvossegéd; felcser' < ukr., or. фельдшер; furaszér 'takarmánykezelő' < ukr., or. фуражир; gáterista 'fűrésztelepi munkás' < ukr. працівник гатра; or. работник гатра; generáldirektor 'főigazgató' < ukr., or. генералдиректор; gruscsik 'rakodómunkás' < or. грузчик; gubernátor 'kormányzó; helytartó' < ukr., or. губернатор; inszpektor 'ellenőr, felügyelő' < ukr. інспектор; or. инспектор; insztruktor 1. 'útmutató'; 2. 'kiképző, idomár' < ukr. інструктор; or. инструктор; kádró 'a személyzeti osztály vezetője' < az or. отдел кадровból ukr., or. кадров; kasszír 'pénztáros' < ukr. касир; or. кассир; Kede 'hadosztályparancsnok' < or. командир дивизии → ҚД (кеде); kehebista 'KGB

ügynök' < ukr. *кагебист*; or. *кагэбист*; *kocsegár* 'fűtő (személy)' < or. *кочегар*; *kompozitor* 'zeneszerző' < ukr., or. *композитор*; *konduktor* 'kalauz' < ukr., or. *кондуктор*; *májszter* 'mester' < ukr. *майстер*; *mechanik* 'szerelő' < ukr. *механік*; or. *механик*; *pacsalnyik* 'főnök; parancsnok' < ukr., or. *начальник*; *notáriusz* 'jegyző, közjegyző' < ukr. *нотаріус*; or. *нотариус*; *organizátor* 'szervező' < ukr. *організатор*; or. *организатор*; *otgyel kádró* 'személyzeti osztály' < or. *отдел кадров*; *perevodcsik* 'tolmács, fordító' < or. *переводчик*; *pionír* 1. 'úttörő (fiú); 2. 'pionír'; 3. 'maga az úttörőszervezet' < ukr. *піонер*; or. *пионер*; *póruscsik* 'pakoló, rakodógép' < or. *погрузчик*; *programista* 'programozó' < ukr. *програміст*; or. *программист*; *prokuror* 'ügyész' < ukr., or. *прокурор*; *provodn(y)ik* 'kalauz' < or. *проводник*; *reketőr* '(védelmi pénzek szedésével foglalkozó) gengszter' < ukr., *рекетир*; or. *рэкетир*; *spion* 'kém' < ukr. *шпiон*; or. *шпион*; *szekretár* 'titkár' < ukr. *секретар*; or. *секретарь*; *szosztávityelj* 'váltókezelő' < or. *составитель*; *szpiscsik* 'kocsi-felíró' < or. *спусчик*; *sztarosza* 1. 'rég (falusi) bíró'; 2. 'vezető, felelős'; 3. 'iskolai felvigyázó' < ukr., or. *староста*; *sztorozs* 'őr, éjjeliőr' < ukr., or. *сторож*; *tankista* 'harckocsizó katona' < ukr. *танкіст*; or. *танкист*; *technik* 'technikus' < ukr. *технік*; or. *техник*; *trubás* '1. trombitás, kürtös' < az ukr., or. *труба*-ból 'trombita, kürt'; *tyituskó* 'a kijevi tüntetések fizetett provokátorai' < ukr. *тб. титущу*; *ucsaszkovij* 'körzeti (orvos vagy rendőr)' < or. *участковий*; *ucsotcsik* 1. 'számfejtő'; 2. 'nyílvántartó' < or. közny. *учётчик*; *veszovscsik* 'árupénztáros' < or. *весошчик*; *zámpolit* 'szovjet katonai tisztség: a politikai alakulat helyettes vezetője' < or. *замполит* → *заместитель командира по политической части*; *zavhoz* 'gazdasági vezető' < or. *заведующий хозяйством* → *завхоз*; *závucs* 'oktatási igazgatóhelyettes' < or. *завуч* → *заведующий учебной частью*; *zootechnikus* '1. állattenyésztési szakember'; 2. 'zootechnikus' < ukr. *зоотехнік*, or. *зоотехник*; *zsulik* 'tolvaj, csibész' < ukr., or. *жулик*; *zsurnalista* 'újságíró' < ukr. *журналіст*; or. *журналист*.

10. *Földrajzi és külterületi nevek*: *Donbász* 'Donyec-medence; donyecki szénmedence' < ukr. *Донбас* → *Донецький вугільний басейн*; or. *Донбасс* → *Донецкий угольный бассейн*; *perevál* 1. '(hegy) szoros'; 2. 'hágó' < ukr., or. *перевал*; *pogranzóna* 'határmenti övezet' < or. *пограничная зона* → *погранзона*; *Szibér* 'Szibéria' < ukr. *Сибір*; or. *Сибирь*; *szotek* 'földrészlég' < ukr. *соти*; or. *сотий*; *verhovina* 'hegyvidék; felvidék, felföld' < ukr. *верховина*.

11. *Helyiségek*: *bánya* 1. 'fürdőhelyiség'; 2. 'gőzfürdő' < ukr., or. *баня*; *beszedka* '1. lugas; kerti pavilon'; 2. 'filagória' < or. közny. *беседка*; *blokposzt* 'közúti ellenőrző pont' < ukr., or. *блокпост*; *butyka* 'bódé, kalyiba' < ukr., or. *будка*; *dácsa* '1. nyaraló'; 2. 'kerti lak, házikó' < ukr., or. *дача*; *dezsurka* 1. 'ügyelet'; 2. 'szolgálat' < ukr., or. *дежурка*; *hutor* 'farm, tanya' < ukr., or. *хутор*; *komplex* 'komplexum' < ukr., or. *комплекс*; *korpusz* '(ház) tömb; épületszárnny' < ukr., or. *корпус*; *kupé* '2 vagy 4 személy részére biztosított vonatfülke' < ukr., or. *купе*;

sahta 1. 'bánya', 2. 'akna, kút' < ukr., or. *шахта*; *sopa* 'pajta, fészter' < ukr. *шопя*; *teritória* 'terület' < ukr. *територія*; or. *территория*; *tunel* 'alagút' < ukr. *тунель*; or. *туннель*; *ucsásztok* 'terület, parcella, körzet' < or. *участок*; *zabora* 'a széna tárolására szolgáló csűr' < ukr. *забора*; or. *забора*.

12. *Intézmények*: *ambulatórium* 'rendelőintézet' < ukr. *амбулаторія*; or. *амбулатория*; *archív* 'levéltár' < ukr. *архів*; or. *архив*; *ártyel* 'termelőszövetkezet' < or. *артель*; *báza* 'áru lerakat, telephely' < ukr., or. *база*; *bazár* 'piac' < ukr., or. *базар*; *berkassza* 'takarékpénztár' < or. *сберегательная касса* → *сберкасса*; *biblioteka* 'könyvtár' < ukr. *бібліотека*; or. *библиотека*; *birzsa* 'munkaközvetítő ügynökség; munkanélküli hivatal' < ukr. *біржа праці*; or. *биржа труда*; *buhálteria* 'könyvelőség, számviteli osztály' < ukr. *бухгалтерія*; or. *бухгалтерия*; *büfet* 'büfé; falatozó' < ukr., or. *буфет*; *ceh* 'üzem; céh' < ukr., or. *цех*; *CUM* 'Központi Áruház' < ukr. *Центральний універсальний магазин*; or. *Центральный универсальный магазин*; *csájna* 1. 'teázó'; 2. 'kocsma' < ukr. *чайна*, or. *чайная*; *csász* 1. 'laktanya'; 2. 'hadosztály' < ukr., or. *часть*; *csurma* 1. 'börtön', 2. 'tömlőc' < ukr. *тюрма*; or. *тюрьма*; *DeU* 'állami intézmény' < ukr. *державна установа* → *ДеУ*; *DOF/DOK* 'fafeldolgozó kombinát' < ukr. *деревообробна фабрика*; or. *деревообрабатывающая фабрика* → *ДОФ*, ukr. *деревообробний комбінат*; or. *деревообробный комбинат* → *ДОК*; *filiál* 'fiókintézet, leányvállalat' < ukr. *філіал*; or. *филиал*; *gasztronom* 'élelmiszerbolt' < ukr., or. *гастроном*; *internát* 'bentlakásos iskola' < ukr. *інтернат*; or. *интернат*; *kassza* 1. 'pénztár, pénzszekrény'; 2. 'a pénztár pénzkészlete' < ukr. *каса*; or. *касса*; *klub(b)* 1. a kárpátaljai magyar nyelvben elsősorban 'kultúrház' jelentésben; 2. 'klub' < ukr., or. *клуб*; *kombinát* 1. 'szövetkezet'; 2. 'egyesített üzem' < ukr. *комбінат*; or. *комбинат*; *kontora* 1. 'hivatal'; 2. 'iroda' < ukr., or. *контора*; *koperatíva* 'szövetkezeti bolt, üzlet' < ukr., or. *кооператив*; *kulytproszvet* 'kulturális művelődési szakiskola' < or. *культпросвет* → *Культурно-просветительное образование*; *lágér* 'tábor' < or. *лагерь*; *lombárd* 'zálogház' < ukr., or. *ломбард*; *magazin* 1. 'bolt'; 2. 'áruház' < ukr., or. *магазин*; *meducsiliscse* 'egészségügyi szakközépiskola' < ukr. *медучилище* → *медичне училище*; or. *медицинское училище*; *milicia* 'rendőrség' < or. *милиция*; *muzucsi* 'zenei szakközépiskola' < *музучи* → ukr. *музичне училище*; or. *музыкальное училище*; *obsezsit* 1. 'diáktotthon'; 2. 'közös szállás, munkásszálló' < or. *общежитие*; *ofisz* 'iroda; hivatal' < ukr. *офіс*; or. *офис*; *otgyel* 'részleg, osztály' < or. *отдел*; *OTK* 'műszaki ellenőrzési osztály' < or. *ОТК* → *отдел технического контроля*; *OVR* 'útlevélosztály; a rendőrség külföldieket ellenőrző és nyilvántartó osztálya' < or. *Отдел виз и регистрации иностранцев* → *ОВИР*; *peteu* 'szakiskola' < ukr. *ПТУ* → ukr. *професійно-технічне училище*; or. *Профессионально-техническое училище*; *piscse* 'konzervgyár' < or. *пищекомбинат*; *PMK* 'vasszerkezetekkel foglalkozó építési vállalat' < or. *ПМК (пеемка)* → *производство металлоконструкций*; *profti*

'műszaki főiskola' < ukr. *професійно-технічний інститут*; or. *профессионально-технический институт*; *prokuratúra* 'ügyészség' < ukr., or. *прокуратура*; *regisztratúra* 'iktató (hivatal)' < or. *реєстратура*; *remzavod* 'javítóműhely' < or. *ремзавод* → *ремонтный завод*; *resztorán* 'étterem' < ukr., or. *ресторан*; *stáb* 1. 'törzs'; 2. 'parancsnokság' < ukr., or. *штаб*; *svájna* 'varroda' < ukr. *швейна (фабрика)*; or. *швейная (фабрика)*; *szilhoztechnika* 'mezőgazdasági gépellátó' < ukr. *сільгосптехніка* → *сільськогосподарська техніка*; *szilpó* 'szövetkezeti bolt; vegyeskereskedés' < ukr. *сільське споживче товариство*, or. *сельское потребительское общество*; *szovhoz* 1. 'szovjetgazdaság'; 2. 'szovhoz' < or. *совхоз* → *советское хозяйство*; *sztolova* 1. 'ebédlő'; 2. 'étkeзде' < or. *столовая*; *szuvenyír* 'emléktárgy készítő üzem' < ukr. *сувенір*; or. *сувенир*; *tobszklád* 'áruraktár' < ukr., or. *товарний склад*; *tocska* 'pont, támaszpont jelentésben is' < or. *точка*; *zágsz* 'anyakönyvi hivatal' < or. *загс* → *записи актов гражданского состояния*; *záprávká* 'üzemanyag töltőállomás; benzinkút, tankoló' < ukr., or. *заправка*; *zasztava* 'határőrség' < or. *застава*; *ZsEK* 'lakásgazdálkodási hivatal' < ukr. *ЖЕК* → *Житлово-експлуатаційна контора*; or. *ЖЭК* → *Жилищно-эксплуатационная контора*.

13. *Oktatás, iskola: attesztáció* 'minősítés; érettségi bizonyítvány; a független érettségi letételét igazoló hivatalos dokumentum' < ukr. *атестация*; or. *аттестация*; *attesztál* 'tanúsít; minősít, véleményez' < ukr. *атестувати*; or. *аттестовать*; *bál* 'pontszám' < ukr. *бал* or. *балл*; *csercsenyie* 'ábrázoló geometria, műszaki rajz' < or. *черчение*; *diktánt* 'tollbamondás' < ukr., or. *диктант*; *exkurszija* 'kirándulás' < ukr. *екскурсія*; or. *экскурсия*; *individuálna* 'önálló, egyéni (munka)' < ukr. *індивідуальна (робота)*; or. *индивидуальная (работа)*; *kabinet* 'szertár, dolgozószoza' < ukr. *кабінет*; or. *кабинет*; *konkursz* 1. 'verseny'; 2. 'pályázat' < ukr., or. *конкурс*; *konszpekt* 'jegyzet, kivonat' < ukr., or. *конспект*; *kursz* 1. 'tanfolyam, évfolyam'; 2. 'kurzus' < ukr., or. *курс*; *kurszova* 'évfolyammunka' < ukr. *курсова робота*, or. *курсовая работа*; *lekszija* 'előadás' < ukr. *лекція*; or. *лекция*; *linyjka* 1. 'vonalzó'; 2. 'sorakozó' < ukr. *лінійка*; or. *линейка*; *metodika* 'módszertan' < ukr., or. *методика*; *modulyna* 'témazáró; modulzáró' < ukr. *модульна (контрольна робота)*; az ukr., or. *модуль-ból*; *ohorona prácsjá* 'munkavédelem' < ukr. *охорона праці*; *olimpiáda* 'vetélkedő, olimpia' < ukr. *олімпіада*; or. *олимпиада*; *pápka* 'mappa, irattartó' < ukr., or. *папка*; *pára* 'órapár, 2x45 perc' < ukr., or. *пара*; *politinformáció* 'politikai információk, a volt Szovjetunióban kötelező jelleggel tartott foglalkozások' < ukr. *політінформація* → *політична інформація*; or. *политинформация* → *политическая информация*; *prakticsnája* 'gyakorlati (foglalkozás)' < ukr. *практична*; or. *практическая*; *praktika* 'szakmai gyakorlat' < ukr., or. *практика*; *sztipendium* 'ösztöndíj' < az ukr. *стипендія*; or. *стипендия*; *titulya* 'borító, címlap' < ukr. *титульна*; *turnyik*

'nyújtó' < ukr., or. *турник*; *ucsiliscse* 'szakiskola, tanintézet' < ukr., or. *училище*; *university* 'egyetem' < ukr. *університет*; or. *университет*; *zacsot* 1. 'beszámoló, kollokvium'; 2. 'vmibe beszámítás' < or. *зачёт*; *ZNO* 'külső független érettségi tesztelés' < ukr. *ЗНО* → *зовнішнє незалежне оцінювання*.

14. *Járművek és azok alkotórészei*: *amortizátor* 'lengéscsillapító' < ukr., or. *амортизатор*; *avarijka* 1. 'elakadásjelző lámpa'; 2. 'vérsfény' < or. közny. *аварійка*; *bagázs(nyik)* 'csomagtér; csomagtartó' < ukr., or. *багажник*; *bak/bák* '(üzemanyag) tartály' < ukr., or. *бак*; *benzovoz* 'üzemanyag szállító' < ukr., or. *бензовоз*; *bordacsok* 'kesztyűtartó (gépkocsiban)' < ukr., or. *бардачок*; *bufer* 'lökhárító' < ukr., or. *буфер*; *diszk* 'korong; (autó) tárcsa' < ukr., or. *диск*; *elektricska* 'villanyvonat, a magyarországi HÉV- nek megfelelő helyközi vonatjárat' < ukr. *електричка*, or. *электричка*; *kapot* 'motorháztető' < ukr., or. *капот*; *kuzó* 'teherautó billenőplatója' < or. *кузов*; *marsutka* 'iránytaxi' < ukr., or. közny. *маршрутка*; *parohod* 'gőzhajó' < or. *пароход*; *sáró* 'golyó, gömb' < or. *шар*; *szkoraja* 'mentőautó' < or. *скорая медицинская помощь*-ból; *sztarter* 'indító, starter' < ukr., or. *стартер*; *sztupica* 'a kerék középső része' < or. *ступиця*; *tramváj* 'villamos' < ukr., or. *трамвай*; *transzport* 1. 'szállítás'; 2. 'szállítmány' < ukr., or. *транспорт*; *tulka* 'dugattyú' < ukr., or. *втулка*; *zápcsászt* 'pótalkatrész' < ukr. *запасна частина*; or. *запасная часть*.

15. *Katonaság*: *komangyirovka* 'kiküldetés, misszió' < or. *командировка*; *komendánt* 1. 'parancsnok'; 2. 'gondnok' < ukr., or. *комендант*; *komengyír* 'parancsnok' < ukr., or. *командир*; *komisszár* 'biztos (tisztség); kommunista politikai biztos' < ukr. *комісар*; or. *комиссар*; *komisszió* 'bizottság' < ukr. *комісія*; or. *комиссия*; *kommandatúra* 'városparancsnokság' < ukr., or. *комендатура*; *lityinant* 'hadnagy' < ukr., or. *лейтенант*; *major* 'őrnagy' < ukr., or. *майор*; *oficer* 'tiszt' < ukr. *офіцер*; or. *офицер*; *patruj* 'járőr; őrjárat' < ukr., or. *патруль*; *peredácsa* 1. 'adás; átadás'; 2. 'mechanikus szerkezet' < ukr., or. *передача*; *rovesztka* 'katonai behívó' < or. *повестка*; *szerzsánt* 'örrmester' < ukr., or. *сержант*; *sztársij* 'fő-rangidős'; < ukr., or. *старший*; *sztársina* 'törzsörrmester, tiszt' < ukr., or. *старшина*; *ucsebká* 'képzés, tanulás; féléves katonai kiképzés' < or. közny. *учебка*; *vojenkomát* 1. 'hadkiegészítő parancsnokság'; 2. 'sorozási hely' < or. *военкомат* → *воєнний комісаріат*.

16. *Közélet*: *dvizsényi* 1. 'mozgás'; 2. 'mozgalom'; 3. 'forgalom' < or. *движение*; *expert* 'szakértői vizsgálat' < ukr. *експертиза*; or. *экспертиза*; *majdan* 1. 'tér; összejöveteli hely'; 2. 'Kijev főtere'; 3. 'a narancsos forradalom megnevezése' < ukr., or. *майдан*; *peresztrojka* 'átalakítás; a szovjet viszonyok átalakítására, a szocializmus megreformálására irányuló gorbacsovi politika' < or. *перестройка*; *planyorka* 'tervezési ülés, workshop' < or. *планёрка*; *posztaty* 'paragrafus, a törvény cikkelye szerint' < or. *по статъе*; *szjezd* 'kongresszus; konferencia' < or. *съезд*; *sztattyá* 'paragrafus, cikkely' < ukr. *стаття*; or. *статья*.

17. *Közigazgatás*: ATO 'a kelet-ukrajnai konfliktus háborús területei; terror-ellenes hadművelet' < ukr. ATO → *Антитерористична операція*; *gránic* 'határ' < ukr. *зраниця*; or. *граница*; *oblásznij* 'megyei, területi' < ukr. *обласний*; or. *областной*; *oblászty* 'terület; a megyének megfelelő közigazgatási egység' < ukr., or. *область*; *rajon* 1. 'járás'; 2. 'kerület, körzet' < ukr., or. *район*; *úlica* 'utca' < or. *улиця*.

18. *Mindennapi élet*: *brakk* 'selejt' < or. *брак*; *brigád* 1. 'munkáscsoport'; 2. 'brigád, dandár, csapat' < ukr., or. *бригада*; *buket* 1. 'virágcsokor'; 2. 'bokréta' < ukr., or. *букет*; *dá* 'igen' < or. *да*; *dáváj* 1. 'adj'; 2. 'indulj, gyerünk, nosza' < or. *давай*; *dekret* 'szülési szabadság' < ukr. *декретна відпустка*; or. *декретный отпуск*; *dezsurnij* 'ügyeletes, szolgálatban lévő (orvos, rendőr, tűzoltó)' < or. *дежурный*; *durák* 1. 'tökfilkő, bolond'; 2. 'népies kártyajáték' < ukr., or. *дурак*; *element* 'tartásdíj' < ukr. *алименти*; or. *алименты*; *fortocska* 'szellőztető (ablak)' < ukr., or. *форточка*; *invesztor* 'befektető' < ukr. *інвестор*; or. *инвестор*; *kalim* 'feketén szerzett jövedelem, fusi' < ukr. *калим*; or. *калым*; *kanalizáció* 'csatornázás; szennyvízhálózat' < ukr. *каналізація*; or. *канализация*; *koperta* '(levél) boríték' < ukr. *коперта*; *kvadratura* 1. 'négyzet'; 2. 'lakás területe' < ukr., or. *квадратура*; *marsrut* 'útvonal, útirány' < ukr.; or. *маршрут*; *minutom* 1. 'perc'; 2. 'pillanat, szempillantás' < or. *минута*; *mochorics* 'áldomás' < ukr. *могорич*; *norma* 'munkában megkövetelt mennyiség' < ukr., or. *норма*; *ocsered* 1. 'sor'; 2. 'egymásutániség, sorrend' < or. *очередь*; *operáció* 'művelet' < ukr. *операція*; or. *операция*; *optom* 'nagyban (nagy tételben); nagykereskedelmi áron' < ukr., or. *оптом*; *optovij* 'nagybani (piac); nagykereskedelmi' < ukr. *оптовий*; or. *оптовый*; *pácski* 'köteg; csomag' < ukr., or. *пачка* (tb. *пачки*); *perevod* 1. 'fordítás'; 2. 'áthelyezés'; 3. 'átutalás' < or. *перевод*; *pidzsakolás* 'a különféle árucikkek vámmentes behozatala a magán-személyek között történő szétosztással' < ukr. *піджак*, or. *пиджак*-ból; *pikírozás* 'palánták kiültetése' < or. *пикировать*; *plávkison* 'úszónadrágosan, fürdögatyás' < ukr., or. *плавки*-ból; *pricseszka* 'frizura' < or. *причёска*; *prikolul* 'viccesen, mókásan' < or. *прикол*-ból; *remont* 'javítás, rendbehozatal; szerelés' < ukr., or. *ремонт*; *rezulytát* 'eredmény' < ukr., or. *результат*; *sáski* 'dámajáték' < az ukr., or. *шашки*; *stampolt* 'sorozatgyártásban készült' < ukr., or. *штампований*; *stráf* 'bírság' < ukr., or. *штраф*; *stukaturozó* 1. 'vakoló'; 2. 'vakolás' < ukr., or. *штукатур*-ból; *szekciás* 'részes, szekciós' < ukr. *секція*; or. *секция*; *szignál* 1. 'jel'; 2. 'jelzés, jeladás' < ukr., or. *сигнал*; *szmena* 1. 'műszak'; 2. 'váltás, csere'; 3. 'munkacsoport' < or. *смена*; *sztávka* 1. 'fizetés, javadalmazás, tarifa'; 2. '(díj) tétel, (bér) osztály' < ukr., or. *ставка*; *sztólba* 'oszlop' < or. *столб*; *sztrojka* 'építkezés' < or. *стройка*; *szubotnyik* 'közös munkafelajánlás (munkaszüneti napon)' < ukr. *суботник*; or. *субботник*; *zabrálás* 'elvétele; fosztogatás' < ukr. *збрати*; or. *збрати*.

19. *Munkagépek*: *freza* 'talajmaró (gép)' < ukr., or. *фреза*; *gréder* 'földgyalu' < ukr., or. *грейдер*; *kombájn* 1. 'aratógép'; 2. 'kombájn' < ukr., or. *комбайн*; *krán* 'emelő (daru); toronydaru' < ukr., or. *кран*; *lenta* 'szalag; futószalag' < ukr., or. *лента*; *motoblokk* 'rotációs kapává átalakítható kistraktor' < ukr., or. *мотоблок*; *pricep* 'pótkocsi' < or. *прицеп*; *szamoszvál* 'billenőkocsi' < or. *самосвал*.

20. *Népek*: *gruzin* 1. 'grúz'; 2. 'grúz nemzetiségű ember' < ukr., or. *грузин*; *hucul* 'a Kárpátokban élő ukrán népcsoport' < ukr., or. *гуцул*.

21. *Pénzügy*: *avansz* 'előleg' < ukr., or. *аванс*; *hrivnya* 'Ukrajna hivatalos pénzneme' < ukr. *гривня*; *kopek* 'fémpénz; az orosz/szovjet rubel váltópénze' < ukr. *копійка*, or. *копейка*; *kredit* 'hitel' < ukr., or. *кредит*; *roszrociska* 'részletfizetés' < or. *рассрочка*; *rubel* 'rubel, Oroszország és a volt Szovjetunió hivatalos pénzneme' < or. *рубель*.

22. *Öltözködés*: *buslák* 'kétsoros posztózubbonny' < ukr., or. *бушлат*; *dublyonka* 'bélelt bőrkabát' < ukr. *дублянка*; or. *дублёнка*; *gimnasztyorka* 'ingzubbonny' < ukr. *гимнастерка*; or. *гимнастёрка*; *kalosnyi* 'sárcipő' < ukr. *калоши*; or. *калоши*; *kombinzon* 'kezeslábas' < ukr. *комбінезон*; or. *комбинезон*; *kroszovki* 'tornacipő' < or. *кросовка*; *kurtka* 'dzseki; rövid férfi felsőkabát' < ukr., or. *куртка*; *májka* 1. 'trikó'; 2. 'sportmez' < ukr., or. *майка*; *pufajka* 1. 'pufajka, vattakabát, vattaruha' 2. kötött alsóruha, trikó' < or. *фуфайка*; *sinely* 'köpeny; télikabát' < ukr., or. *шинель*; *usanka* 'füles téli sapka' < or. *ушанка*; *vájlinyiki* 'posztószerű és- fejű csizma' < ukr. *валянки*; or. *валенки*.

23. *Szervezetek*: *bezpeka* 'állambiztonsági szervek' < ukr. *безпека*; or. *органы государственной безопасности*; *CVK* 'Központi Választási Bizottság' < ukr. *ЦВК* → *Центральна виборча комісія*; *Cseka* 'Összoroszági Rendkívüli Bizottság a Szabotázs és Ellenforradalom Megakadályozására' < or. *Чека* → *Чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем*; *DAI* 'Állami Közlekedésrendészet' < ukr. *ДАІ* → *Державна автомобільна інспекція*; *duma* 'tanács (hivatal)' < ukr. *Державна дума*; or. *Государственная дума*; *eszdepeu* 'Ukrajnai Szociáldemokrata Párt' < ukr. *СДПУ* → *Соціал-демократична партія України*; *gulag* 'Javítómunka-táborok Főigazgatósága' < or. *Гулаг* → *Главное управление исправительно-трудовых лагерей*; *KGB* 'Állambiztonsági Bizottság' < or. *КГБ* → *Комитет государственной безопасности*; *kolhoz* 1. 'termelőszövetkezet'; 2. 'kollektív gazdaság' < or. *колхоз* → *коллективное хозяйство*; *kollektíva* 'kollektív gazdaság' < ukr. *колектив*; or. *коллектив*; *kollektivizáció* 'kollektivizálás' < ukr. *колективізація*; or. *коллективизация*; *komszomol* 1. 'Kommunista Ifjúsági Szövetség'; 2. 'a Kommunista Ifjúsági szövetség tagja' < or. *Коммунистический Союз Молодёжи*; *organizáció* 'szervezet' < ukr. *організація*; or. *организация*; *ráda* 'tanács (szervezet)' < ukr. *рада*; *rájkom* 'járásai tanács' < *райком* → ukr. *районний комітет*; or. *районный*

комитет; SZBU 'Ukrajna Biztonsági Szolgálata' < ukr. СБУ → Служба безпеки України; szilsozvet 'községi tanács' < ukr. сільський та or. совет; szovjet 'tanács' < or. совет; szpecnaz 'különleges hadosztály' < or. спецназ → спеціального назначения; UPA 'Ukrán Felkelő Hadsereg' < ukr. УПА → Українська повстанська армія.

24. *Technikai eszközök: ap(p)arát 1. 'készülék, műszer'; 2. 'szerv' < ukr. апарат; or. апарат; ekrán 'képernyő' < or. екран, ukr. екран; fleska 'pendrive, USB Flash Drive' < ukr. közny. флешка; or. флэшка; forszunka 'szórófej, fúvóka' < ukr., or. форсунка; planset 'iPad, tablet, táblagép' < ukr., or. планшет; pláta 'nyomtatott áramkör' < ukr., or. плата; plyonka 'film; röntgenkép' < or. плёнка; rozetka 'csatlakozóaljzat; foglalat' < ukr., or. розетка; szignalizáció 1. 'jelzőrendszer'; 2. 'riasztó berendezés' < ukr. сигналізація; or. сигнализация; szve-tafor 'jelző v közlekedési lámpa' < or. светофор; zatokányije '1. zárlat'; 2. 'rövidzárlat' < or. замыкание.*

25. *Vallás: pászka 1. 'Húsvétkor a zsidóknál kenyér helyett sültött kovásztalan vékony tészta'; 2. 'a Húsvéti ünnep maga' < ukr. közny. паска (пасхальний хліб); or. пасхальний хлеб; pokrova 'Szűz Mária oltalma (egyházi ünnep)' < ukr. Покров Пресвятої Богородиці; or. Покров Пресвятой Богородицы; pravoszláv '1. ortodox; 2. ortodox vallású ember' < ukr. православний; or. православный.*

26. *Zöldségek: baklászán 'padlizsán (Solanum melongena L.)' < ukr., or. баклажан; murkó 'sárgarépa, nyelvjárási murok; (lat. Daucus carotta)' < or. морковь.*

5. Összegzés

A fentebb közölt lexikai hungarizmusok, illetve szláv kölcsönszavak szólistájával kapcsolatban fontos hangsúlyozni azt, hogy a helyi ukrán (ruszin) és magyar beszélők az itt rögzített lexikai elemeknél nyilvánvalóan jóval nagyobb számú kölcsönszót használnak, de az itt megadott szavak talán ennek ellenére is jól mutatják a kárpátaljai nyelvjárásokban tapasztalható intenzív másodnyelvi hatásokat. A történelmi és a jelenkori helyzet ismeretében tehát nem lehet meglepő, hogy az itt élők nagyszámú másodnyelvi elemet használnak az anyanyelvi kommunikációjukban is, amelyek a mindennapos nyelvhasználat regionális jegyeiként értékelhetők.

Ezek a szavak ugyanis nemcsak hogy szerves részei a kárpátaljai ukrán (ruszin) és magyar nyelvváltozatoknak, hanem a meghonosodásuk mértékében és a használati gyakoriságuk függvényében presztízs is tapadhat hozzájuk. Ugyanakkor fontos azt is hangsúlyozni, hogy e szavak tudományos vizsgálata és rögzítése, illetve az anyanyelvi nevelésben való megjelentetése hozzájárulhat a kommunikációs folyamatokban való adekvát felhasználásukhoz, míg a fogalom-

körökbe (szemantikai csoportokba) való sorolásuk révén figyelemmel kísérhetővé válik az is, hogy melyek azok a nyelvhasználati színterek, ahol a legintenzívebb a másodnyelvi elemek meghonosodása.

Felhasznált irodalom

- Bakos, F. 1989. A magyar szókészlet román elemei. In: Balázs, J. (szerk.), *Nyelvünk a Duna-tájon*. Budapest. Tankönyvkiadó. 47–94.
- Balogh, L. 1991. Magyar nyelvi elemek a Kárpát régióban (A Kárpát nyelvatlasz I. kötete alapján). In: Gadányi, K. (szerk.), *Nemzetközi szlavisztikai napok 4.* Szombathely. Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Kiadása. 163–172.
- Bárczi, G. 1963, 1996. *A magyar nyelv életrajza*. Gondolat Könyvkiadó. Budapest; Custos Kiadó, Budapest.
- Csernicskó, I. 1995. A kárpátaljai magyarság és a kétnyelvűség (1945–1993). In: Kassai, I. szerk., *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. Budapest. MTA Nyelvtudományi Intézete. 129–145.
- Csopey, L. 1881. Magyar szók a rutén nyelvben. *Nyelvtudományi Közlemények*, 1881. XVI. k. 2. füzet. 270–294.
- Dezső, L. 1989. A XVI–XVIII. századi kárpátukrán nyelvemlékek magyar jövevényszavai. *Nyelvtudományi Értekezések* 128 sz. Budapest.
- Gazdag, V. 2010a. Szláv eredetű lexikai elemek a Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban (Kárpátalja, Ukrajna) In: Fábri, I. – Kötél, E. (eds.) *Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig*. Budapest. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. 124–160.
- Gazdag, V. 2010b. Másodnyelvi elemek a Beregszászi járás (Kárpátalja) magyar nyelvjárásaiban. In: Kozmács, I. & Vančóné Kremmer, I. (eds) *Közös jövőnk a nyelv I. Nyelvtudomány és pedagógia, Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért*, Nyitra. Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. 109–130.
- Gazdag, V. 2012. Másodnyelvi elemek a kárpátaljai Beregvidék magyar lakosságának nyelvhasználatában. In: Bárdosi, V. (ed.) *A szótól a szövegig az MTA Modern Filológiai Társasága tudományos konferenciájának előadásai Budapest, 2011. jún. 21–22.* Budapest. Tinta Kiadó. 75–86.
- Gazdag, V. 2021. *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban*. Törökbálint. Termini Egyesület.
- Kniezsa, I. 2000. Magyar–szláv nyelvi érintkezések. In: Szekfű, G. (ed.) *A magyarság és a szlávok*. Budapest. Lucidus Kiadó. 137–151.
- Lizanec, P. 1970. *Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján)*. Egyetemi jegyzet. Uzshorod. Az USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma, Uzshorodi Állami Egyetem.
- Lizanec, P. 1993. Ukrán, valamint orosz elemek a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In: *Az Ungvári Hungarológiai Intézet tudományos gyűjteménye*. Ungvár–Budapest. Intermix Kiadó. 50–56.
- Mazuch, E. 1896. Magyar elemek a nemzetiségek nyelvében. Magyar szók a hazai rutén nyelvben. *Magyar nyelvőr*, 25. köt. 7. füz. 298–299.

- Miklosich, F. 1872. *Die slavischen Elemente im Magyarischen*. Wien. Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Classe 21. 1–74.
- Rot, S. 1989. Magyar–ukrán nyelvi kölcsönhatás. In: Balázs, J. (ed.), *Nyelvünk a Duna-tájon*. Budapest. Tankönyvkiadó. 351–401.
- Васовчик, В. 1982. Лексичні мадяризми у збірнику українських казок «Біля райських воріт» під редакцією І. Сенька. In: *Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами*. Ужгород. 121–122.
- Дэже, Л. 1961. К вопросу о венгерских заимствованиях в закарпатских памятниках XVI–XVIII вв. *Studia Slavica* 7. 139–176.
- Ковтюк, И. 2007. *Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре*. Под редакцией и с предисловием А. Золтана. Ниредьхаза.
- Лизанець, П. 1965а. Лексичні мадяризми в художніх творах О. Духновича. In: *Тези доповідей та повідомлень до наукової сесії, присвяченої 100-річчю з дня смерті О. Духновича*. Ужгород, 51–55.
- Лизанець, П. 1965b. Діалектизми-мадяризми та їх стилістичні функції в романі М. І. Томчанина «Жменяки». In: *Тези доповідей до XIX наукової конференції. Серія мовознавча*. Ужгород, 71–75.
- Лизанець, П. 1976. Атлас лексичних мадяризмів та їх відповідників в українських говорах Закарпатської області УРСР. ч. III. Конспект лекцій. Ужгород.
- Мокань, А. 1977. Лексические унгаризмы в мараморошских украинских говорах. In: *Вопросы финно-угорской филологии*. Выпуск 3. Ленинград, 100–124.
- Орос, В. 1997. Сохранение иноязычных элементов в речи населения Закарпатья на материале с. Стеблевка (Салдобош) Хустского района. *Acta Hungarica VIII*. Ужгород, 27–35.
- Фекета, И. 1977. Венгерские заимствования в закарпатских рукописях XVII ст. In: *Исследование финно-угорских языков и литератур в их взаимосвязях с языками и литературами народов СССР. Тезисы докладов Всесоюзного научного совещания финно-угроведов*. Ужгород, 78.